

НАЦИОНАЛНА ПРОЦЕНА РИЗИКА

ПРОЦЕНА РИЗИКА ОД ЗЛОУПОТРЕБЕ НЕПРОФИТНИХ
ОРГАНИЗАЦИЈА У СВРХУ ФИНАНСИРАЊА ТЕРОРИЗМА

НАЦИОНАЛНА ПРОЦЕНА РИЗИКА
Процена ризика од злоупотребе непрофитних организација
у сврху финансирања тероризма

Радна група за ажурирање националне процене ризика
од прања новца и финансирања тероризма

НАЦИОНАЛНА ПРОЦЕНА РИЗИКА

Процена ризика од злоупотребе непрофитних организација у сврху финансирања тероризма

Издавач

Министарство финансија
Управа за спречавање прања новца
Ресавска 24, Београд

Уредник

Радна група за ажурирање националне процене ризика од прања новца и финансирања тероризма
Одлука Владе РС о изменама Одлуке о образовању радне групе за ажурирање националне процене ризика од прања новца и финансирања тероризма,
05 Број: 02-5487/2024 од 20. јуна 2024. године
Јелена Пантелић, председник Радне групе – координатор националне процене ризика

Лектура и коректура

Јасна Алибеговић

Дизајн корица

Ивана Зорановић

Припрема

Досије студио, Београд

Штампа

Jovšić Printing Centar

Тираж

50

ISBN 978-86-81546-18-5

Organizacija za evropsku
bezbednost i saradnju
Misija u Srbiji

Напомене:

Овај документ је припремљен уз подршку пројекта „Сузбијање економског криминала у Србији”, који финансира Шведска коју заступа Шведска агенција за међународну развојну сарадњу и спроводи Савет Европе. Садржај документа је искључива одговорност институција које су учествовале у његовој изради и усвајању и не представља нужно званичне ставове Шведске ни Савета Европе.

Ставови изречени у овом тексту припадају искључиво ауторима и не представљају нужно званичан став Мисије ОЕБС-а у Србији.

НАЦИОНАЛНА ПРОЦЕНА РИЗИКА

ПРОЦЕНА РИЗИКА ОД ЗЛОУПОТРЕБЕ
НЕПРОФИТНИХ ОРГАНИЗАЦИЈА
У СВРХУ ФИНАНСИРАЊА ТЕРОРИЗМА

Новембар, 2024

НАЦИОНАЛНА ПРОЦЕНА РИЗИКА

- ▶ ПРОЦЕНА РИЗИКА ОД ПРАЊА НОВЦА
- ▶ ПРОЦЕНА РИЗИКА ПРАВНИХ ЛИЦА И ПРАВНИХ АРАНЖМАНА
- ▶ ПРОЦЕНА РИЗИКА ОД ФИНАНСИРАЊА ТЕРОРИЗМА
- ▶ ПРОЦЕНА РИЗИКА ОД ЗЛОУПОТРЕБЕ НЕПРОФИТНИХ ОРГАНИЗАЦИЈА У СВРХУ ФИНАНСИРАЊА ТЕРОРИЗМА
- ▶ ПРОЦЕНА РИЗИКА ОД ПРАЊА НОВЦА И ФИНАНСИРАЊА ТЕРОРИЗМА У СЕКТОРУ ДИГИТАЛНЕ ИМОВИНЕ
- ▶ ПРОЦЕНА РИЗИКА ОД ФИНАНСИРАЊА ШИРЕЊА ОРУЖЈА ЗА МАСОВНО УНИШТЕЊЕ

СВЕОБУХВАТНИ ПРИКАЗ

Непосредни исход 1 (*Financial Action Task Force – FATF*)¹ усмерен је на то да обезбеди да земље детаљно разумеју своје ризике од прања новца и финансирања тероризма и да то рефлектују на своју националну политику и стратегију. ФАТФ наглашава важност динамичног, свеобухватног и инклузивног приступа борби против прања новца и финансирања тероризма, имајући у виду сталне промене које су присутне у борби против прања новца, финансирања тероризма и финансирања ширења оружја за масовно уништење.

Разумевање државе сагледава се кроз свеобухватне политике и стратегију СПН/ФТ и процесе које спроводи. Одлуке државе морају бити флексибилне и треба да се прилагођавају изазовима окружења – ризицима од прања новца, финансирања тероризма, пролиферације, ризицима у вези са сектором дигиталне имовине, злоупотребама правних лица и правних аранжмана, могућностима злоупотребе цивилног сектора и њиховог коришћења за нелегалне активности.

Кроз стално преиспитивање ризика сагледавају се претње и рањивости државе и ресурси које држава ангажује за борбу против нелегалних радњи, на који начин држава расподељује ресурсе, које механизме користи како би елиминисала и/или умањила ризике да се могу „ставити под контролу” и пратити. Сагледава се колико су законодавне, регулаторне и оперативне мере државе сразмерне утврђеним ризицима.

Пратећи овај приступ, Србија стално унапређује своје оквири за СПН/ФТ и кроз редовно трогодишње спровођење процеса процене ризика покушава да благовремено идентификује претње и открије слабости система. Циљ државе је да се ефикасно супротстави свим облицима финансијског криминала и нелегалних активности и омогући да имовина нелегалног порекла буде одузета.

Кроз редовно процењивање ризика омогућава се стална евалуација система и обезбеђује се да оквири за СПН/ФТ остану прилагодљиви условима који се у систему за спречавање прања новца и финансирања тероризма стално мењају. Препознавање нових изазова, претњи и промена у финансијском, нефинансијском и регулаторном окружењу, од суштинског су значаја за одржавање ефикасности и делотворности државе.

Србија у 2024. години преиспитује процењене ризике у систему за спречавање прања новца и финансирања тероризма државе из 2021. године и спроводи :

Процену ризика од прања новца

Процену ризика од финансирања тероризма

Процену ризика од прања новца и финансирања тероризма у сектору дигиталне имовине

Процену ризика од финансирања ширења оружја за масовно уништење

Процена ризика злоупотреба непрофитног сектора у сврху финансирања тероризма

Процену ризика правних лица и правних аранжмана

¹ Радна група за финансијску акцију (*Financial Action Task Force – FATF*) – међународно тело које поставља стандарде у борби против прања новца, финансирања тероризма и финансирања ширења оружја за масовно уништење.

У складу са идентификованим ризицима Србија ће донети план мера и активности како би заштитила свој финансијски и нефинансијски систем од криминала.

Та побољшања ће помоћи Србији да делотворније испуни препоруке ФАТФ и ојача свој општи оквир за СПН/ФТ.

Организација процеса ажурирања процене ризика

Дана 20. 6. 2024. године Влада Републике Србије донела је Одлуку о образовању Радне групе за израду Националне процене ризика од прања новца и финансирања тероризма и финансирања ширења оружја за масовно уништење. Задатак Радне групе је да преиспита ризике утврђене претходном проценом ризика и утврди постојање евентуалних нових ризика, као и изазове који су детектовани у систему за спречавање прања новца и финансирања тероризма, пролиферацији, цивилним друштвима, присутне ризике за привредне субјекте и правне аранжмане и ризике својствене сектору дигиталне имовине.

Одлуком Владе већином су именовани представници институција који су учествовали у проценама ризика у претходном периоду што са једне стране доприноси бољем разумевању процеса процене ризика и разумевању система, а са друге стране допринело је конзистентности и ефикасности процеса.

За Националног координатора целокупног процеса израде процена ризика и председника радне групе именована је Јелена Пантелић, финансијски форензичар у Јавном тужилаштву за организовани криминал.

За потребе израде процена ризика формиране су подгрупе: Претње, Рањивост националног система, Рањивост финансијског и нефинансијског сектора и Финансирање тероризма којима су руководили представници институција.

За координаторе сепаратних делова система који су били предмет ажурираног процењивања формиране су групе:

1. Претње систему (Миљко Радисављевић, заменик тужиоца, Републичко јавно тужилаштво и Јасмина Милановић Ганић, заменик тужиоца, Јавно тужилаштво за организовани криминал);
2. Рањивост националног система (Маријана Симић Вујашевић, виши саветник, Јавно тужилаштво за организовани криминал и Татјана Јеросимић, Управа за спречавање прања новца);
3. Рањивост финансијског система (Виолета Бојић, виши супервизор, Народна банка Србије и Горан Купрешанин, секретар, Комисија за хартије од вредности);
4. Рањивост нефинансијског система (Данијела Танић Зафировић, виши саветник, Управа за спречавање прања новца);
5. Процена ризика од финансирања тероризма и пролиферације (Владимир Стевановић, виши саветник, Јавно тужилаштво за организовани криминал и Сања Дашић, виши саветник, Канцеларија Савета за националну безбедност и заштиту тајних података).

У оквиру група формиран су и мањи тимови (подгрупе) којима су координирали:

- Подгрупа за оцену ризика правних лица и правних аранжмана (Јасмина Милановић Ганић, Јавно тужилаштво за организовани криминал);
- Подгрупа за оцену ризика од прања новца и финансирања тероризма у сектору дигиталне имовине Србије (Филип Савић, самостални стручни сарадник, Народна банка Србије и Александар Божовић, виши саветник, Комисија за хартије од вредности);
- Подгрупа за оцену ризика злоупотребе непрофитног сектора у циљу финансирања тероризма (Драгана Видаковић, главни саветник, Безбедносно информативна агенција).

Чланови Радне групе за израду националне процене ризика поред наведених руководилаца процеса били су и представници Врховног суда, Министарства унутрашњих послова, Безбедносно-информативне агенције и Министарства правде.

Поред чланова Радне групе у раду на ажурирању ризика учествовале су и друге релевантне институције, представници Агенције за привредне регистре, Пореске управе, Министарства привреде, Министарства финансија, Републичког завода за статистику, Високог савета судства, Високог савета тужилаштва, Јавнобележничке коморе, Адвокатске коморе, Министарства унутрашње и спољне трговине, Министарства информисања и телекомуникације, Министарства за државну управу и локалну самоуправу, Канцеларије за сарадњу са цивилним друштвом, Управе царина и др.

Подршку у процесу пружили су и међународни експерти на радионицама за израду стратешких докумената и кроз размену идеја, независном приступу закључцима у вези са анализама ризика, приоритизацији података и начину сагледавања истих.

У читавом процесу било је ангажовано више стотина учесника (*stakeholder*), како из јавног тако и из приватног сектора (обвезници, удружења, коморе, организације цивилног друштва и др.).

У процес су укључени и академски закључци и анализе, као и анализе релевантних међународних организација и удружења.

Учешће приватног сектора

Партнери из приватног сектора имали су једну од кључних улога у унапређењу делотворности мера и откривању ризика у систему за спречавање прања новца и финансирање тероризма.

Уз подршку Привредне коморе Србије, цивилног сектора (представници НПО) и преко других секторских удружења (Удружење банака, Удружење осигуравача, Удружење посредника у сектору некретнина, ЈУТА – Удружење туристичких организација и др.) остварена је директна комуникација са лицима из приватног дела система који је на овај начин имао могућност да објективно и непристрасно искаже своје мишљење и закључке о промени ризика у претходном периоду. У том смислу поред непосредних састанака, коришћени су и бројни упитници за процену претњи, рањивости, финансирања тероризма, пролиферације и сектор дигиталне имовине. Упитници су коришћени и за питања која се односе на транспарентност података, а питања са приватним

сектором разматрана су и за правни оквир, институционални оквир, транспарентност података, регистрацију привредних субјеката и утврђивање стварног власништва.

Јавно приватно партнерство у систему за спречавање прања новца и финансирање тероризма нарочито долази до изражаја у процесу преиспитивања и утврђивања ризика, где су учесници из приватног сектора равноправан партнер у доношењу закључака.

Коришћене методологије и профилисање ризика

За процену ризика од прања новца и финансирања тероризма коришћена је методологија Светске банке, која је коришћена и за процену ризика привредних субјеката и правних аранжмана и процену ризика злоупотреба НПО сектора у сврху финансирања тероризма.

За процену ризика од прања новца и финансирања тероризма у сектору дигиталне имовине коришћена је методологија Савета Европе, док је за процену ризика од спречавања ширења оружја за масовно уништење коришћена методологија коју је Србија развила користећи ФАТФ методологију и Смернице ФАТФ за пролиферацију, али и искуства која има из претходне процене ризика за коју је коришћена Руси методологија.

У току рада одређени критеријуми из методологија су допуњени на начин да се уважи специфичност државе – правни институти који су успостављени, геополитичка локација, географска позиција Србије, положај Србије у међународном окружењу, те су извесни критеријуми из методологије, како је наведено, претрпели одговарајућа прилагођавања да би се ризик што објективније проценио.

На овај начин уважен је јединствен економски, геополитички и културолошки контекст државе.

Такође, Стручни тим Координационог тела за преиспитивање ризика од прекограничних претњи формиран 2019. године допунио је критеријуме из методологије Светске банке који се односе на прекограничне претње, узимајући у обзир географску позицију државе, међународну сарадњу, структуру клијената и ризичности по резидентности код обвезника и размену података. Та иновирана листа критеријума користила се и за процену прекограничних претњи и у процени ризика 2021. године, уз методологију Светске банке, као и у актуелној процени ризика.

Поред наведеног, представници Радне групе за процену ризика (национални координатор и руководиоци група) у току спровођења процене ризика 2018. године развили су сопствене критеријуме за процену ризичних форми привредних друштава узимајући у обзир правни и институционални оквир и процес регистрације и пословања привредних субјеката у Србији, како би ризици карактеристични за земљу били откривени и објективно процењени. У овој процени ризика коришћени су и ови критеријуми за коначну оцену ризичности.

Прикупљање, анализа и управљање подацима

Ово је четврта по реду Национална процена ризика од прања новца и финансирања тероризма, трећа по реду Процена ризика привредних субјеката и правних аранжмана, а друга по реду Процена ризика у сектору дигиталне имовине и процена ризика од спречавања ширења оружја за масовно уништење.

Од кључне важности за успешно реализовање процеса јесте ефикасно прикупљање и управљање подацима. Укључени су детаљни подаци из различитих извора, и то: подаци финансијских и нефинансијских институција, регулаторних тела, органа кривичног гоњења, полиције, тужилаштва, судова, регистратора, ресорних министарстава, надлежних инспекцијих служби и цивилних организација.

О свим прикупљеним подацима и начину коришћења биће више елаборирано у самом документу, а овде наводимо само неке од података који су коришћени у сврху процењивања ризика:

- како би се утврдила претња од прања новца прикупљани су и анализирани подаци о кривичним поступцима за прање новца: висина процењене имовинске користи, вредности имовине укључене у прање новца, вредности одузете имовине, подаци о броју пријављених, истраживаних, оптужених и осуђених лица, као и укљученост организованог криминала, подаци о „тамним бројкама”, привремено и трајно одузетој имовини из предикатних кривичних дела, подаци о кривичним пријавама, извештаји о сумњивим активностима, повратним информацијама и домаћој сарадњи, међународној сарадњи, преносу новца преко државне границе, прекограничним претњама, приливима и одливима новца из државе у чије се порекло сумња, модалитетима прања новца, начинима извршења прања новца и др.
- прикупљани су подаци о производима и услугама које се могу употребити/злоупотребити у сврху прања новца финансирања тероризма и финансирања оружја за масовно уништење и они повезани са сектором дигиталне имовине, подаци о финансијским трансакцијама, услугама, платном билансу државе, корпоративне информације, трансакције у вези са дигиталном имовином, пословним односима, коришћеним секторима, укљученим правним лицима, регистрованим привредним субјектима, резидентима, нерезидентима у финансијском и нефинансијском систему и сектору дигиталне имовине, подаци цивилних друштава итд.
- у процени ризика финансијског, нефинансијског сектора дигиталне имовине у првом кораку вршена је процена критеријума и прикупљани подаци који су у вези са контролним механизмима за спречавање прања новца (свеобухватност правне мреже за спречавање прања новца; ефективност надзорних процедура и праксе; расположивост и примена управних и казних мера; расположивост и примена санкција за учињено кажњиво дело; расположивост и ефикасност улазних контролних механизма; интегритет запослених у посматраном сектору; ниво знања запослених у посматраном сектору у вези са спречавањем прања новца; ефикасност функције усклађености пословања; ефикасност праћења и пријављивања сумњивих активности; расположивост и приступ информацијама о стварном власништву; доступност поуздане идентификационе инфраструктуре и расположивост независних извора информација). У другом кораку извршена је процена укупне величине/обима сектора, профил клијената, географска изложеност, производи и услуге, трансакције, канали испоруке и др. Затим је за сваки сектор процењиван преостали ризик који настаје након што су примењени напори за ублажавање ризика, тј. процењивано је да ли постоји резидуални ризик. У ту сврху је процењивана ефикасност система управљања ризиком од прања новца код свих институција и квалитет напора за смањење ризика.
- прикупљени су и анализирани подаци о институционалном и правном оквиру и променама које су уследиле у односу на претходни период државе, успостављеним механизмима сарадње, радним телима и групама, стручним тимовима, подаци који се односе на пореску транспарентност, ниво формализације економије, ефективност контрола граница и царинских контрола, кадровским капацитетима и интегритету запослених у институцијама у систему за спречавање прања новца и финансирања тероризма, транспарентности података у систему, институтима ревизије који функционишу у држави, стварном власништву и др.
- анализиране су спроведене активности и предузете мере у претходном периоду као резултат акционог плана државе за умањење и отклањање ризика, активности које и даље чекају на реализацију или нису спроведене у пуној мери, као и активности које нису дале резултате, па је потребно ревидирати их и променити приступ.

Коришћени су и подаци из научних и академских студија. Консултована су академска истраживања, релевантни закључци међународних организација, анализе и истраживања организација грађана и др.

ВРЕМЕНСКИ ПЕРИОД

Ново процењивање ризика обухвата период од три године, од 1. 1. 2021. године, када је урађена претходна процена ризика до 31. 12. 2023. године.

Нарочиту захвалност за помоћ и стручну подршку у процесу националне процене ризика надлежни органи исказују Привредној комори Србије и међународним донаторима Мисији ОЕБС-а у Србији, Пројекту за спречавање прања новца и финансирања тероризма у Србији који финансира Краљевина Шведска, а спроводи Савет Европе, Пројекту УНДП „Подршка јачању теничких капацитета и институционалном развоју Министарства финансија и координација у области економског управљања” и Канцеларији за дрогу и криминал (*United Nations Office of Drugs and Crime*) везано за разумевање Препоруке број 1 ФАТФ и питања која се односе на процену ризика од прања новца, финансирања тероризма и финансирања ширења оружја за масовно уништење.

ОСНОВНИ ПОЈМОВИ

Процена ризика у контексту прања новца, финансирања тероризма и финансирања ширења ОМУ захтева структурирани приступ који укључује разумевање материјалности, контекста, претњи, рањивости и резултирајуће вероватноће и последица.

- **„Материјалност”** је полазна тачка процене и односи се на значај различитих сектора у финансијском систему и економији и њихову релевантност за потенцијалне ризике од ПН/ФТ/ФП. У то су укључени изложеност прекограничним трансакцијама, регионални утицаји и међусобно повезане финансијске институције у земљи. Процена материјалности помаже да се одреди које области захтевају више фокуса и контроле у ширем оквиру процене ризика.
- **„Контекст”** обухвата шире регионалне и националне околности које обликују пејзаж ризика, укључујући геополитичке факторе, регионалну нестабилност и прекограничне утицаје који могу утицати на склоност ка активностима ПН/ФТ/ФП у Србији. Регионални фактори, као што су близина зона сукоба, економске везе са суседним државама и обрасци миграција доприносе укупном контексту у којем се могу појавити кривична дела финансијског криминала. Ово разумевање контекста пружа информације неопходне за идентификацију специфичних претњи – као што су криминалне мреже, терористичке групе или актери укључени у ФП, које могу представљати ризик за финансијски систем и националну безбедност.
- **Претње** укључују појединце, групе, ентитете и активности са потенцијалом да нанесу штету држави, друштву или финансијском систему криминалним или другим незаконитим средствима. То укључује криминалне актере, организоване криминалне групе, појединачне терористе или терористичке организације, професионалне пераче који делују као појединци и у организованим групама, појединце или организације које подлежу циљаним финансијским санкцијама, који настоје да прикрију незаконите приходе или да каналишу легалне приходе у незаконите сврхе, често користећи софистициране шеме и сложене структуре.
- **Рањивости** идентификују слабости у финансијским и институционалним системима који могу бити искоришћени од стране претњи. Рањивости могу варирати од неадекватног регулаторног надзора и слабих контрола до карактеристика специфичних за сектор, као што су карактеристике одређених финансијских производа, који се могу користити у незаконите сврхе.
- **Вероватноћа** сценарија за ПН/ФТ/ФП је производ ових фактора и одражава вероватноћу да ће претње искористити идентификоване рањивости у датом контексту и секторској материјалности.
- **Последица** је утицај или штетно деловање које активности ПН/ФТ/ФП могу имати, а обухватају потенцијалну штету по економију, социјалну стабилност, финансијски сектор, међународни финансијски положај, домаћу, регионалну и међународну безбедност.

Дакле, **ризик** у овом оквиру постаје функција начина на који последице активности ПН/ФТ/ФП утичу на стратешке циљеве Србије у различитим областима развоја и безбедности. Проценом материјалности, контекста, претњи, рањивости, вероватноће и коначним утврђивањем ризика од активности ПН/ФТ/ФП, држава може да одреди приоритете међу мерама за делотворно ублажавање таквих ризика, јачање безбедности и пружање подршке свеобухватним националним развојним циљевима.

СИСТЕМ ЗА СПРЕЧАВАЊЕ ПРАЊА НОВЦА И ФИНАНСИРАЊА ТЕРОРИЗМА

Стратешки оквир

Влада Србије узима своју политику СПН/ФТ као критичну компоненту својих ширих националних развојних и безбедносних стратегија. Ове стратегије, артикулисане у кључним документима као што су Стратегија националне безбедности Републике Србије, Ревидирана фискална стратегија за период 2023–2025. и Програм економских реформи за период 2023–2025. постављају примарне циљеве земље за економску стабилност, управљање и безбедност. СПН/ФТ циљеви су интегрисани у ове шире националне приоритете, јер играју виталну улогу у заштити интегритета економског система, социјалне сигурности и стабилности. Влада признаје да би неконтролисано прање новца и финансирање тероризма могло поткопати ове шире стратешке циљеве, представљајући значајне ризике за дугорочну стабилност и националну безбедност Србије. Стога интегрисањем мера за спречавање прања новца и финансирања тероризма у ове шире оквире, Србија даје приоритет ублажавању ризика од прања новца и финансирања тероризма који би могли угрожити њен економски развој и безбедносне циљеве. На основу овог приступа, српске власти су дале приоритет бројним контекстуалним циљевима из ових стратегија како би осигурале да напори у области прања новца и финансирања тероризма буду усклађени са ширим националним развојним и безбедносним циљевима. Израда процене ризика је стога фокусирана на процену како и у којој мери су ови шири циљеви угрожени од стране прања новца.

Следећи свеобухватни циљеви су стога идентификовани и повезани са ризиком од прања новца:

РИЗИЦИ ОД ПН ЗА КЉУЧНЕ СТРАТЕШКЕ ЦИЉЕВЕ СРБИЈЕ

Висок ризик	Циљ: Смањење економског раслојавања у Србији (Циљ Стратегије националне безбедности из 2021. године, одељак 4.6. Економски развој и укупни просјеритијет) Објашњење: Привредни напредак Србије у последње три године праћен је незапамћеним растом у изградњи, развоју сектора непокретности и тржишту некретнина, који су од суштинског значаја за егзистенцију домаћег становништва. Такви позитивни трендови морају бити заштићени снажним мерама како би се осигурала праведна економска конкурентност и спречили неправедни поремећаји на тржишту који имају за резултат негативне социјалне последице. У ту сврху Србија треба да да приоритет акцијама за спречавање интеграције опраних средстава која потичу од домаћег и страног криминалног капитала у тржиште, што може погоршати тржишне услове и социјално раслојавање. Стога, ова процена ризика даје приоритет свеобухватним мерама за борбу против претњи које представљају одређене професије (gatekeepers) које служе овом тржишту, као и другим аспектима српске привреде.
Висок ризик	Циљ: Спречавање криминализације привредне активности (Циљ Стратегије националне безбедности из 2021. године, одељак 4.6. Економски развој и укупни просјеритијет) Објашњење: Недавни трендови организованог економског криминала указују на све већу софистицираност финансијских техника, укључујући професионалне канале прања новца којима управљају припадници одређених професија (gatekeepers). Стално се дешавају покушаји кршења превентивног режима за СПН/ФТ како би се створили сигурни и стабилни канали за прање имовинске користи од криминала кроз српску привреду са утицајем на домаћи и међународни финансијски систем. Стога је императив да се такви покушаји непрестано решавају и да се појачају ресурси за превенцију и спровођење закона.
Средње до висок ризик	Циљ: Јачањем професионалне етике и превентивним антикорупцијским активностима повећаће се поверење грађана у државне институције и степен њиховог демократског развоја (Циљ Стратегије националне безбедности из 2021. године, одељак 4.2. Очување унутрашње стабилности и безбедности Републике Србије и њених грађана) Објашњење: ПН представља ризик по антикорупцијске циљеве Владе Србије када софистициране технике прања спречавају откривање прихода од претходних кривичних дела у вези са корупцијом, посебно када се покуша кршење система за СПН/ФТ уз учешће корумпираних функционера који делују у дослуху са обвезницима из ЗОСПН/ФТ.
Средње до висок ризик	Ризик од ПН за фискалну стабилност и јавне финансије (Програм економских реформи и ревидирана фискална стратегија (2023–2025)) Објашњење: У току ове процене ризика утврђено је да ПН генерише значајне количине незаконитих прихода од утаје пореза, што представља значајан ризик за циљеве Владе у обезбеђивању фискалне стабилности и ресурса за јавне финансије. Иако постоји смањење сиве економије, добици у овој области могу се потрети ако се ресурси за спречавање прања новца не повећају како би се спречила координирана кршења превентивних система за спречавање прања новца од стране софистицираних криминалаца који имају за циљ стварање стабилних путева за утају пореза.

РИЗИЦИ ОД ПН ЗА КЉУЧНЕ СТРАТЕШКЕ ЦИЉЕВЕ СРБИЈЕ

Средњи ризик	Финансирање тероризма представља средњи ризик за очување унутрашње стабилности и безбедности Републике Србије и њених грађана. Финансирање тероризма представља средњи ризик за циљеве Србије да спречи подстицање, организовање и учешће својих грађана у ратовима или сукобима у иностранству, као и да сузбије пораст насилног екстремизма у региону. (Циљ Стратегије националне безбедности из 2021. године, одељак 4.2. Очување унутрашње стабилности и безбедности Републике Србије и њених грађана) Објашњење: Бројне претње у вези са тероризмом манифестовале су се унутар и око Србије и суседних региона, укључујући саморадикализоване појединце, етно-сепаратистичке покрете, идеолошки и верски екстремизам, регионалне мреже, борце на страним ратиштима и стране сукобе – све то потенцијално подупиरे активности финансирања тероризма кроз бројне канале по избору финансијера тероризма (платне институције, мењачнице, финансијске технологије и непрофитне организације), који би могао делимично да продре у финансијски систем Србије. Одмеравајући амбијент инхерентне претње и постојеће контроле, финансирање тероризма представља средњи ризик за стабилност и безбедност Србије и њених грађана, као и за напоре за спречавање тероризма у суседним регионима.
Средњи ризик	ПН представља средњи ризик за стварање услова за стране и домаће инвестиције и економски развој (Циљ Стратегије националне безбедности из 2021. године, одељак 4.6. Економски развој и укупни просперитет) Објашњење: Директна страна улагања у Србију, предвођена великим међународним и европским инвестицијама у реалну економију, у посматраном периоду су у стабилном порасту. Имајући у виду побољшану репутацију Србије засновану на реформама у систему за СПН/ФТ, транспарентности стварног власништва (у контексту СПН и Пореске управе) и смањењу сиве економије, смањени су ризици од прања новца на домаће и стране директне инвестиције. Свака будућа промена у финансијском профилу Србије (нпр. повећање обима шпекулативног финансирања) оправдала би преиспитивање овог фактора у средњорочном периоду.
Средњи до низак ризик	Ризик од прања новца за развој тржишта капитала у Србији (Стратегија развоја тржишта капитала у Републици Србији за период од 2021. до 2026. године) Објашњење: С обзиром на неразвијеност тржишта капитала у Србији услед макрофинансијских фактора, ризик од прања новца тренутно игра занемарљиву улогу у питању развоја овог тржишта. Међутим, потребно је извршити припреме како би се спречили потенцијални поремећаји на тржишту у вези са ПН уколико тренд развоја тржишта капитала постане изражен у наредном извештајном периоду.
Низак до средњи ризик	ФП представља низак до средњи ризик за допринос Србије очувању мира и стабилности на глобалном нивоу (Циљ Стратегије националне безбедности из 2021. године, одељак 4.4. Очување мира и стабилности у региону и свету) Објашњење: Имајући у виду профил материјалности, ниво инхерентних претњи и делотворности контрола, Србија не представља повољно окружење за финансијере ширења ОМУ, иако и даље постоји ниска до средња вероватноћа ретких, једнократних трансакција правних лица која се баве пословима реекспорта користећи као камуфлажу одређене рањивости и прања новца засновано на трговини.

**ПРОЦЕНА РИЗИКА
ОД ЗЛОУПОТРЕБЕ НЕПРОФИТНОГ
СЕКТОРА У ЦИЉУ
ФИНАНСИРАЊА ТЕРОРИЗМА**

САДРЖАЈ

СКРАЋЕНИЦЕ	21
УВОД	23
РЕЗУЛТАТИ АНАЛИЗЕ НЕПРОФИТНОГ СЕКТОРА	24
1. ПРАВНИ И ИНСТИТУЦИОНАЛНИ ОКВИР	27
1.1. Надлежни органи за регистрацију и надзор НПО	27
1.2. Кључни међуагенцијски механизми	28
1.3. Преглед надзора над непрофитним организацијама (општи)	28
1.4. Опис различитих типова НПО	28
1.5. Анализа обима дефиниције ФАТФ НПО у Србији	29
2. МАТЕРИЈАЛНОСТ	31
2.1. Приливи и одливи НПО по основу донација, поклона и помоћи	31
2.2. Финансијски показатељи и број запослених	31
2.3. Преглед података по величини и правном облику	32
2.4. Географска распрострањеност	34
2.5. Циљеви, оснивање и регистрација удружења, фондација и задужбина у Републици Србији	35
2.6. Процена ризика НПО од стране обвезника ЗСПНФТ и категоризација ризика	37
3. ПРЕТЊЕ	39
3.1. Контекстуална анализа претњи	39
3.2. Етно-сепаратистички екстремизам	39
3.3. Религијски екстремизам	40
3.4. Кретање миграната и кријумчарске мреже	41
3.5. Регионална нестабилност и међународни сукоби	41
3.6. Страни терористички борци	42
3.7. Индикатори потенцијалне опасности и рангирање степена ризика НПО	43
4. РАЊИВОСТ	47
4.1. Транспарентност	47
4.2. Обавезе НПО у вези са извештавањем о финансијском пословању	48
4.3. Финансирање НПО сектора из буџета Републике Србије	49
4.4. Ширење свести у сектору непрофитних организација у циљу смањења ризика од злоупотребе непрофитног сектора за финансирање тероризма	50

Процена ризика од злоупотребе непрофитног сектора у циљу финансирања тероризма

4.5. Значај саморегулаторних механизма за смањење ризика од злоупотребе од стране непрофитних организација	53
4.6. Резултати супервизије.	57
4.7. Сарадња и координација	62
5. КЛАСИФИКАЦИЈА РИЗИКА	63
СПИСАК ПРЕДСТАВНИКА ИНСТИТУЦИЈА УКЉУЧЕНИХ У ПРОЦЕС НАЦИОНАЛНЕ ПРОЦЕНЕ РИЗИКА.....	67

СКРАЋЕНИЦЕ

- АПР – Агенција за привредне регистре
АСК – Агенција за спречавање корупције
БДП – Бруто друштвени производ
БИА – Безбедносно-информативна агенција
БНД – Бруто национални доходак
ВСС – Високи савет судства
ВСТ – Високи савет тужилаштва
ГТИ – Глобални индекс тероризма
ДИ – Дигитална имовина
ДРИ – Државна ревизорска институција
ЗДИ – Закон о дигиталној имовини
ЗОРИ – Закон о ограничавању располагања имовином у циљу спречавања тероризма и ширења оружја за масовно уништење
ЗСПНФТ – Закон о спречавању прања новца и финансирања тероризма
ЗППА – Закон о пореском поступку и пореској администрацији
ИСА – Извештај о сумњивим активностима
ЈТОК – Јавно тужилаштво за организовани криминал
ЈФИ – Јединица за финансијске истраге
КД – Командитно друштво
КЗ – Кривични законик
ЈУТА – Национална асоцијација туристичких агенција
КХОВ – Комисија за хартије од вредности
КУС – *Know Your Customer*
МСП – Министарство спољних послова
МУП – Министарство унутрашњих послова
МУСТ – Министарство унутрашње и спољне трговине
НАЛЕД – Национална алијанса за локални економски развој
НБС – Народна банка Србије
НПО – Непрофитне организације
НПР – Национална процена ризика
ОЕЦД – Организација за економску сарадњу и развој
ОКГ – Организована криминална група
ОМУ – Оружје за масовно уништење
ПДВ – Порез на додатну вредност

- ПН – Прање новца
- ПИБ – Порески идентификациони број
- ПУДИ – Пружаоци услуга повезаних с дигиталном имовином
- САР – Извештај о сумњивој активности (*Suspicious Activity Report*)
- СБПОК – Служба за борбу против организованог криминала
- СВ – Стварни власник
- СПН/ФТ – Спречавање прања новца/финансирање тероризма
- СУК – Сектор унутрашње контроле
- УКП – Управа криминалистичке полиције
- УСПН – Управа за спречавање прања новца
- ФАТФ/FATF – Радна група за финансијску акцију/*Financial Action Task Force*
- ФП – Финансирање ширења оружја за масовно уништење
- ФТ – Финансирање тероризма
- ФОС – Финансијско-обавештајна служба
- ФШОМУ – Финансирање ширења оружја за масовно уништење
- CDD – *Customer Due Diligence*
- ЦЕСВ – Централна евиденција стварних власника
- ЦФС – Циљане финансијске санкције

УВОД

Основ за израду процене ризика сектора непрофитних организација (у даљем тексту: НПО) са аспекта финансирања тероризма базиран је на документу „Модалитети и трендови финансирања тероризма” у Републици Србији из 2023. године, као и документу „Типологије финансирања тероризма” у Републици Србији из 2019. године у којима су сублимирана искуства надлежних државних органа којима је у надлежности спречавање и борба против тероризма, као и најбоље праксе релевантних међународних институција.

Методолошки приступ усклађен је са методологијом Светске банке за израду Процене ризика НПО сектора за финансирање тероризма који је, у делу критеријума, прилагођен позитивном праву у Р. Србији, као и Процедурама и критеријумима за вршење обједињеног надзора над непрофитним организацијама у Р. Србији.

Важно је напоменути да су у Процени ризика од тероризма, која је рађена 2018. године, препознати недостаци који су могли да допринесу већој подложности од злоупотребе са аспекта финансирања тероризма, нарочито НПО. Уочени недостаци су имплементирани у тадашњем и наредним акционим плановима за спровођење националне стратегије за спречавање прања новца и финансирања тероризма на основу којих су дефинисане активности за отклањање утврђених недостатака, као и надлежни државни органи одговорни за њихово спровођење.

С тим у вези, Процена ризика НПО од злоупотребе у сврху финансирања тероризма, која је рађена 2021. године, показала је да су предузете мере и радње допринеле повећању свести у сектору НПО, нарочито са аспекта самоконтроле.

Поред релевантних докумената, приликом анализе подложности сектора непрофитних организација на ризик од злоупотребе финансирања тероризма узета је у обзир ФАТФ методологија, публикације и истраживања, као и листа земаља које по ФАТФ носе одређени степен ризика и следећи документи:

- Процене ризика од финансирања тероризма у 2018, 2021. и 2024. години;
- Типологије финансирања тероризма из 2019. године;
- Модалитети и трендови финансирања тероризма у 2023. години.

У процесу су узети у обзир анализе и искуства представника државних институција, али и искуства приватног сектора ради сагледавања реалног стања и објективног сачињавања коначних закључака.

РЕЗУЛТАТИ АНАЛИЗЕ НЕПРОФИТНОГ СЕКТОРА

Процена ризика непрофитног сектора Србије у вези са финансирањем тероризма обухвата период од 2021. до 2023. године и треба је тумачити у вези са Националном проценом ризика за финансирање тероризма. Методолошки приступ је усклађен са методологијом Светске банке за процену ризика од непрофитних организација и прилагођен је правном оквиру Србије и постојећим механизмима за надгледање непрофитних организација. Такође, узима у обзир напредак постигнут као резултат претходних процена сектора непрофитних организација, укључујући секторску процену завршену 2021. године.

Правни оквир који регулише оснивање и рад непрофитних организација у Србији остао је генерално стабилан у последње три године. Све непрофитне организације у Србији потпадају под режим супервизије, без изузетка. Обезбеђује транспарентност у њиховом пословању, укључујући захтеве за финансијско извештавање и ревизију. Закон дефинише непрофитне организације као удружења, задужбине и фондације основане ради постизања заједничких или општих циљева без профитног мотива. Верске организације нису законски класификоване као непрофитне организације када предузимају искључиво активности везане за богослужење, док све добротворне или друштвене активности које предузимају морају бити спроведене преко регистроване непрофитне организације. Сматра се да професионална удружења представљају низак ризик због својих јасних циљева, активности професионалне промоције и транспарентних извора финансирања.

Србија примењује координирани приступ више државних органа у надзору над непрофитним организацијама, са специјализованом радном групом формираном искључиво за спровођење јединственог надзора над непрофитним организацијама финансирања тероризма. Ова радна група укључује представнике кључних државних органа, као што су Пореска управа, Министарство унутрашњих послова и УСПН, између осталих. Надзор укључује критеријуме за избор засноване на ризику, детаљне контролне листе инспекције и редовно извештавање националним координационим телима.

На дан 31. децембра 2023. године, Србија је имала 37.969 регистрованих непрофитних организација, укључујући 36.883 удружења и 1.086 фондација и задужбина. Финансијска анализа сектора непрофитних организација од 2021. до 2023. године није показала значајне промене у приливу средстава, укључујући и оне из земаља високог ризика, што указује на стабилно финансијско окружење. Приход сектора првенствено произлази из донација, грантова и субвенција, одржавајући удео у бруто националном доходу (БНД) и бруто домаћем производу (БДП), као у претходној процени ризика. Запосленост у сектору и даље је ниска и износи 0,4% укупно запослених у Србији, док је удео прихода, донација и БДП-а двоструко већи од удела запослених, што указује на то да се сектор претежно финансира пројектним финансирањем. Категоризација ризика открива да микро-ентитети доминирају сектором, док су непрофитне организације у пограничним подручјима и регионима повезаним са мигрантском кризом све присутније. Удружења су често регистрована под широким или недефинисаним циљевима, повећавајући ризик од прикривања својих правих активности. Банкарски сектор класификује 20% непрофитних организација као високоризичне, што указује на појачану контролу у њиховим односима са непрофитним организацијама.

Србија је изложена различитим претњама финансирања тероризма због свог геополитичког положаја, унутрашњих изазова и спољних екстремистичких утицаја. Етно-сепаратистички екстремизам, радикални исламистички покрети, мреже за кријумчарење миграната, регионална нестабилност и страни терористички борци представљају потенцијалне ризике за злоупотребу непрофитног

сектора. Ове претње могу се манифестовати кроз непрофитне организације које су намерно створене за финансирање тероризма, несвесну експлоатацију од стране екстремиста или преусмеравање њихових средстава за подршку терористичким активностима, иако нису идентификовани недавни примери (последњи случај датира из 2014. године и закључен је 2019. године, као што је описано у претходним НРА). Између 2021. и 2023. године истражене су сумње на потенцијалну злоупотребу у 16 непрофитних организација, али нису пронађене везе са финансирањем тероризма. Оквир за процену ризика у Србији узима у обзир различите факторе ризика, укључујући географски положај, финансијске неправилности и структурна питања унутар непрофитних организација. Иако нису све непрофитне организације подједнако рањиве на финансирање тероризма, одређени индикатори, као што су честе промене у регистрацији или локацији указују на повећани ризик за неке организације.

Република Србија је успоставила политике за повећање транспарентности и одговорности у управљању непрофитним сектором. Регистрација стварних власника се стално побољшава, повећавајући се са 77,65% у 2021. на 82,85% у 2023. години. Већина регистрованих власника су домаћи, са благим порастом страног и мешовитог власништва. Овај тренд указује на бољу усклађеност са прописима о транспарентности, смањујући вероватноћу злоупотребе за финансирање тероризма. Власти Србије промовишу коришћење регулисаних финансијских канала, при чему се готовинске трансакције користе само у изузетним случајевима. Долазни финансијски токови углавном потичу из европских јурисдикција и Северне Америке, обично повезани са билатералним и мултилатералним развојним пројектима, док су одлазни токови везани за непрофитне организације углавном (из околних земаља). Текући напори, као што су образовни програми и добре рачуноводствене праксе, додатно подржавају финансијску транспарентност у непрофитном сектору.

Агенција за привредне регистре надлежна је за прикупљање, обраду и објављивање финансијских извештаја непрофитних организација, укључујући удружења, задужбине и фондации. Непрофитне организације су дужне да поднесу годишње финансијске извештаје, а ако то не учине, долази до пријаве за привредни преступ. Од 2021. до 2023. године поднето је укупно 9.343 пријаве за привредна дела због неподношења финансијских извештаја. Правни оквир налаже да непрофитне организације воде рачуноводствене евиденције, припремају финансијске извештаје и подносе пореске пријаве. Казне за непоштовање се крећу од 100.000 до 3.000.000 динара за организације и од 20.000 до 150.000 динара за одговорна лица.

Србија је предузела значајне кораке у подизању свести у непрофитном сектору како би се ублажио ризик од финансирања тероризма. Кроз сарадњу са међународним и домаћим партнерима, организоване су бројне обуке и радионице како би се побољшало разумевање ризика и усклађеност са СПНФТ прописима.

Саморегулаторни механизми у непрофитном сектору Србије значајно смањују ризик од злоупотребе за финансирање тероризма промовисањем транспарентности, одговорности и доброг финансијског управљања. Иницијативе као што су Етички кодекс, регионални стандарди за транспарентност прикупљања средстава и платформе попут *Нейрофијне.рс* су успостављене како би се осигурало да непрофитне организације раде са интегритетом. Поред тога, свеобухватни процеси на платформама за групно финансирање (*crowdfunding*) попут платформе *Донације.рс* и процедуре поновног одобравања од стране посредничких организација додатно ублажавају ризик од финансијске злоупотребе. Ове иницијативе помажу у изградњи поверења јавности и смањују потребу за државном интервенцијом у непрофитном сектору.

Од 2021. до 2023. године, надлежни органи су вршили надзор над 64 удружења и 10 фондации, откривајући неколико финансијских неправилности и кршења, најчешће везаних за неовлашћено подизање готовине, трошкове без одговарајуће документације и активности које нису усклађене са статутарним циљевима организација. У неким случајевима издате су новчане казне и упозорења, док су други случајеви и даље у току. Нису идентификовани директни случајеви повезани са финансирањем тероризма, али су неправилности истакле одређене недостатке у спровођењу финансијских контрола и управљања унутар непрофитних организација. Након инспекцијских надзора непрофитних организација, извештаји су консолидовани и упућени Националном координационом телу за борбу против тероризма и Координационом телу за спречавање прања новца

и финансирања тероризма. Овај систем осигурава да се све сумње о умешаности или злоупотреби непрофитних организација за финансирање тероризма проследи надлежним органима, уз успостављене механизме за континуирано праћење и међународну сарадњу.

Радна група у Србији спровела је класификацију ризика непрофитних организација анализирајући опште и специфичне показатеље који се односе на потенцијалну злоупотребу за финансирање тероризма. Непрофитне организације су категорисане у шест нивоа ризика, у распону од неризичних до високоризичних. Анализа је показала да се већина непрофитних организација (81,2%) не сматра ризичним, само 0,58% класификовано је као високоризично, а 3,23% средње до високо ризично. Специфични показатељи, као што су подизање готовине и везе са појединцима из региона високог ризика, као и обављање делатности у пограничном подручју и окупацима у којима се налазе прихватни центри или центри за азил у Републици Србији, допринели су класификацији непрофитних организација са већим ризиком.

Општи закључак

Приступ Србије сектору непрофитних организација настоји да успостави баланс између транспарентног развоја сектора са дефинисаним мерама за спречавање његове злоупотребе за финансирање тероризма. Свеобухватан правни и институционални оквир обезбеђује целовит регулаторни надзор, укључујући строге системе регистрације, праћења и обавезно финансијско извештавање, у циљу транспарентности и одговорности. Транспарентност невладиних организација значајно се побољшала, а надзор се унапређује кроз координиране активности надлежних државних органа и праћењем непрофитних организација од стране финансијских институција. Саморегулација, обука и побољшане иницијативе за изградњу јавног поверења промовишу кредибилитет сектора. Са превентивне стране, проактивне мере нису резултирале идентификованом директном злоупотребом непрофитних организација за ФТ између 2021. и 2023. године. Међутим, потенцијални ризици од контекстуалних претњи као што су религијски екстремизам, везе са високоризичним појединцима и слабе финансијске контроле микро-правних субјеката наглашавају потребу за сталним опрезом, посебно у пограничним и миграцијским регионима, како би се одржао интегритет и сигурност сектора.

Ризици финансирања тероризма представљају **низак до умерен ризик** за развој и континуирано функционисање сектора непрофитних организација у Србији.

Ризици финансирања тероризма у сектору непрофитних организација генерално одражавају ризике од финансирања тероризма у целини за Србију и могу се класификовати као умерени.

1. ПРАВНИ И ИНСТИТУЦИОНАЛНИ ОКВИР

Правни оквир који регулише оснивање, рад и деловање НПО сектора у Републици Србији није мењан у претходне 3 године. С тим у вези, у Р. Србији, термин „непрофитни сектор, односно непрофитне организације”, дефинисан је законима и односи се на организације засноване на слободи удруживања више физичких или правних лица које се не оснивају с циљем стицања добити, а имају статус правног лица (удружења, задужбине, фондације, фондови), као и сваки други облик добровољног повезивања ради остваривања заједничког и/или општег циља и интереса који средства и имовину не користи за стицање добити, односно за зараду оснивача, чланова, запослених или других лица повезаних са тим удруживањем и чији рад није уређен посебним законом. Основ дефиниције је у члану 55 Устава РС и следећим законима: Закон о удружењима („Службени гласник РС”, бр. 51/09 и 99/11 – др. закони и 48/18 – др. закон), Закон о задужбинама и фондацијама („Службени гласник РС”, бр. 88/10 и 99/11 – др. закон и 44/18 – др. закон) и Закон о задужбинама, фондацијама и фондовима („Службени гласник СРС”, бр. 59/89).

Меру забране рада удружења може изрећи само Уставни суд и то само у ситуацији када је деловање удружења усмерено на насилно рушење уставног поретка, кршење зајамчених људских или мањинских права или изазивање расне, националне или верске мржње.

1.1. Надлежни органи за регистрацију и надзор НПО

За регистрацију, евидентирање, и брисање непрофитних организација одговорна је Агенција за привредне регистре.

За надзор НПО су одговорни:

- Координациона комисија за инспекцијски надзор Министарства државне управе и локалне самоуправе – је међуресорно координационо тело чији је задатак да координира рад инспекцијских надзора и унапређује ефикасност инспекцијског надзора кроз усаглашавање инспекцијских планова и програма обуке, унапређење размене информација и професионалних и етичких стандарда инспекторске професије, праћење и евалуација инспекцијских надзора и инспекцијски надзор.
- Ради успостављања координисаног рада инспекцијских служби у складу са иницијативом Министарства државне управе и локалне самоуправе, Координациона комисија за инспекцијски надзор је образовала Радну групу за вршење контроле над непрофитним организацијама којом су дефинисани задаци Радне групе. Чланови Радне групе циљеве остварују кроз сарадњу у усклађивању планова инспекцијског надзора, утврђивање програма радне групе, организовање и вршење заједничких инспекцијских надзора, сарадњу у вршењу самосталних инспекцијских надзора (међусобно обавештавање и размена података и искустава, указивање на примере добре праксе и друге облике међусобног пружања помоћи), уједначавање инспекцијске праксе, утврђивање потреба за обукама инспектора и предузимање других одговарајућих радњи и мера ради реализације циљева.
- Пореска управа Министарства финансија, на основу Закона о рачуноводству, врши надзор у смислу провере исправности евидентирања пословних промена у пословним књигама и на тај начин прати финансијско пословање НПО у погледу пореске политике.
- Инспекцијски надзор над удружењима спроводи Министарство државне управе и локалне самоуправе, преко управних инспектора. Управни инспекторат је израдио контролну

листу за надзор над удружењима која садржи сва питања везана за рад удружења, а која је произашла из Закона о удружењима (од питања уписивања удружења у регистар, до питања трошења средстава у складу са циљевима дефинисаним статутом удружења). Контролна листа је у складу са Законом о инспекцијском надзору јавно доступна.

- Надзор над спровођењем Закона о задужбинама и фондацијама врши Министарство културе. Изменама и допунама Закона о култури омогућено је вршење инспекцијског надзора над применом наведеног закона, при чему ће послове инспекцијског надзора, као поверене послове вршити Аутономна покрајина Војводина на својој територији.
- Такође, надзор над наменским коришћењем средстава које се НПО додељују из буџета Републике Србије врши државни орган који је средства доделио.

1.2. Кључни међуагенцијски механизми

Република Србија примењује координисани међуагенцијски приступ у спровођењу ефикасног надзора у односу на непрофитне организације. Координациона комисија за инспекцијски надзор формирала је Радну групу која ће се бавити свеобухватном имплементацијом надзора супервизора над непрофитним организацијама искључиво у области СПНФТ.

Стални чланови Радне групе су представници надлежних државних органа, и то: Пореска управа, Министарство државне управе и локалне самоуправе – Управни инспекторат, Управа за спречавање прања новца, Министарство унутрашњих послова, Министарство за људска и мањинска права и социјални дијалог, Министарство културе, Агенција за привредне регистре.

1.3. Преглед надзора над непрофитним организацијама (општи)

Надзор над сектором непрофитних организација врши се у складу са сетом методолошких докумената који су усвојени како би се осигурала транспарентност и усклађеност процеса супервизије:

- Процедуре и критеријуми – Матрица ризика за обављање јединственог надзора над непрофитним организацијама (ажурира се по потреби);
- Методологија за извршење непосредне контроле над удружењима, која описује поступак спровођења јединственог надзора.

Радна група, примењујући Процедуре и критеријуме за обављање јединственог надзора над непрофитним организацијама, редовно израђује вишемесечне планове надзора над непрофитним организацијама.

Примењујући усвојене критеријуме, Радна група бира удружења за јединствене инспекцијске надзоре и доставља листу изабраних непрофитних организација Координационој комисији за инспекцијски надзор, која по усвајању ове листе обавештава Министарство државне управе, Министарство финансија и Министарство културе ради именовања вршиоца дужности инспектора за надзор.

Извештаји о раду Радне групе достављају се Координационој комисији за инспекцијски надзор и Националном координационом телу за превенцију и борбу против тероризма.

1.4. Опис различитих типова НПО

Оснивање и делатност сектора непрофитних организација, који чине удружења, задужбине и фондације, у Републици Србији регулисани су низом закона.

Законом о удружењима Републике Србије прописано је да је удружење добровољна и невладина непрофитна организација заснована на слободи удруживања више физичких или правних

лица, основана ради остваривања и промовисања одређеног заједничког или општег циља и интереса, који нису забрањени Уставом или законом.

Удружење се оснива и организује слободно и самостално у остваривању својих циљева. Циљеви и активности Удружења не смеју бити усмерени на насилно нарушавање уставног поретка и нарушавање територијалног интегритета Републике Србије, кршење загарантованих људских или мањинских права, или подстицање неједнакости, мржње и нетрпељивости на основу расне, националне, верске или друге припадности или оријентације, као и пола, физичке, психолошке или друге карактеристике и способности.

Удружење могу основати најмање три физичка или правна лица са правном способношћу. Истовремено, малолетницима старијим од 14 година дозвољено је да буду оснивачи удружења уз оверену писмену сагласност својих законских заступника.

Законом о удружењима детаљно се уређује питање начина стицања имовине и обављања активности удружења, чиме се остварују циљеви утврђени његовим статутом. Удружења која су уписана у регистар могу бити корисници буџетских средстава.

Такође, удружења су дужна да воде пословне књиге, припремају финансијске извештаје и подлежу ревизији финансијских извештаја у складу са рачуноводственим и ревизорским прописима. Компанија је одговорна за сву своју имовину.

Овим законом уређује се и рад страних удружења, као удружења са седиштем у другој држави, основаних по прописима те државе ради остваривања заједничког или општег интереса или циља, а чија делатност није усмерена на остваривање добити, као и међународне асоцијације или друге странке, односно међународне невладине организације која има чланове који су се добровољно удружили ради остваривања заједничког или општег интереса или циља који није усмерен на стицање профита.

Оснивање и правни статус задужбина и фондација регулисан је **Законом о задужбинама и фондацијама**. Задужбина, у смислу овог закона, је правно лице без чланова којем је оснивач доделио одређену имовину (основну имовину) у сврху добротворног остваривања непрофитног циља или приватног интереса, односно циља који није забрањен Уставом или законом, као и фондација, која је уједно и правно лице без чланова и основна имовина основана у сврху добротворног остваривања непрофитног циља који није забрањен Уставом или законом.

Страна задужбина и фондација је правно лице без чланова са седиштем у другој држави, организована у складу са прописима те државе ради остваривања опште корисног циља, односно интереса који није забрањен Уставом и законом.

1.5. Анализа обима дефиниције ФАТФ НПО у Србији

Дефиниција ФАТФ за непрофитне организације предлаже следећи обим организација, које би требало да буду укључене у контекст спречавања финансирања тероризма: *јавно лице или аранжман или организација која се њенствено бави њрикуљњем или исљајом новчаних средсљва у сврхе као шљо су добротворне, верске, куљтурне, образовне, социјалне или солидарне сврхе, или у сврхе чињенја друљих „добрих дела”*.

Законодавство Србије не садржи изузетак од врста непрофитних организација, које могу бити изван регулаторног оквира, на основу врсте активности које обављају. То је због основне архитектуре законодавног оквира, који не дозвољава флуидност у тумачењу правних термина, као што су непрофитне организације, које захтевају строге правне дефиниције како би се осигурала доследна правна примена.

Цркве и верске заједнице не сматрају се ризичним делом НПО сектора, зато што је њихова социјална и добротворна делатност одвојена од њихове богослужне делатности и литургијских активности. Цркве и верске заједнице, у оквиру своје друштвене и добротворне делатности, могу оснивати одговарајуће установе и организације у складу са законом, тј. да оснивају удружења, задужбине или фондације. У овом случају, ови субјекти, основани за спровођење социјалних и добротворних активности, спадају у сектор непрофитних организација и подлежу истим прописима

Процена ризика од злоупотребе непрофитног сектора у циљу финансирања тероризма

и критеријумима као и у другим субјектима сектора непрофитних организација. У Републици Србији постоји 13 регистрованих фондација, чији је оснивач једна верска заједница.

Професионална удружења се не сматрају ризичним делом сектора непрофитних организација, са становишта злоупотребе финансирања тероризма. Наиме, иста имају:

- јасно дефинисане циљеве;
- у складу са дефинисаним циљевима предузимају активности којима се, у највећем броју случајева, промовишу деловања њихових професија;
- транспарентне извора прихода.

2. МАТЕРИЈАЛНОСТ

2.1. Приливи и одливи НПО по основу донација, поклона и помоћи

Укупан финансијски прилив НПО, у периоду процене, по основу донација, поклона и помоћи из иностранства износио је 467,9 милиона евра, а одлив 29,3 милиона евра.

Највећи прилив НПО је забележен из Мађарске са учешћем од 30,26% у укупном приливу, САД са 15,54%, Белгије 13,79% и Немачке 11,80%. Од земаља са стратешким недостацима у систему за спречавање прања новца и финансирања тероризма (тзв. сива листа ФАТФ) највећи прилив је остварен из Хрватске од 1,67% укупног прилива, а следе Бугарска са 0,54% и Турска са 0,24%.

Највећи одлив НПО према иностранству по основу донација, поклона и помоћи је реализован у Босну и Херцеговину од 17,68% укупних одлива по овом основу, а следе Црна Гора 10,95%, Грчка са 10,74%, Северна Македонија са 8,57%, Албанија са 6,41%. Од земаља са стратешким недостацима у систему за спречавање прања новца и финансирања тероризма (тзв. сива листа ФАТФ) највећи одлив је реализован у Хрватску од 5,3% укупних одлива по овом основу, Турску од 3,15% и Бугарску од 2,10%.

Највећи број трансакција прилива по овом основу извршен је са САД, Швајцарском и Немачком, а највећи број трансакција одлива забележен је са Босном и Херцеговином, Црном Гором и Северном Македонијом.

Земље које су означене као земље са стратешким недостацима у систему за спречавање прања новца и финансирања тероризма учествују у укупном приливу НПО из иностранства по основу донација, поклона и помоћи са 2,49%, а у укупном одливу са 10,58%.

Са земљама које су са тзв. црне листе ФАТФ (Иран, Демократска Народна Република Кореја и Мјанмар) није било прилива и одлива НПО по основу донација, поклона и помоћи.

С тим у вези, анализом трансакција између Републике Србије и високо ранжираних земаља према ФАТФ-у, као и земаља са којима се Република Србија граничи, утврђено је да оне не представљају значајан удео у БНД-у и БНП-у, без обзира да ли се ради о приливима или одливима.

Анализом новчаних трансакција НПО сектора, као и информација добијених из надзора овог сектора, уочено је да највећи прилив долази из високоразвијених земаља ЕУ и САД, као подршка раду овог сектора, док највећи одлив из Р. Србије иде ка земљама у региона у којима је заступљена српска дијаспора.

Ипак, узимајући у обзир регионалне ризике од тероризма и финансирања тероризма утврђених у НРА ФТ, постоји одређени ризик од прекограничних претњи од новчаних трансакција НПО са земљама региона.

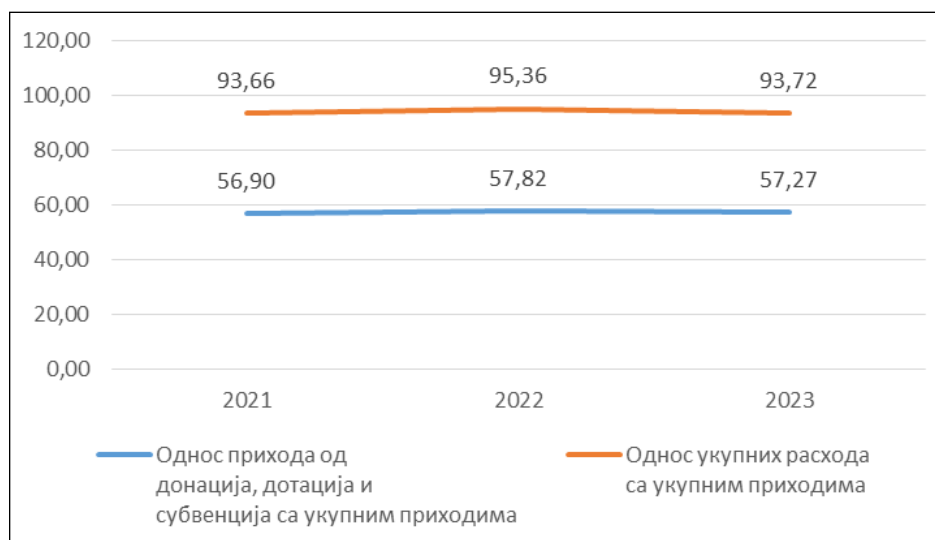
2.2. Финансијски показатељи и број запослених

До децембра 2023. године у Републици Србији је регистровано 37.969 непрофитних организација, односно 36.883 удружења и 1.086 фондација и задужбина.

Да би се утврдила величина НПО сектора у периоду 2021–2023. године узети су у обзир укупни приходи овог сектора, приходи од донација, грантова, субвенција и сл., као и њихов удео у бруто националном доходу.

Табела 1: Финансијски подаци у хиљадама динара

Година	Укупни приходи НПО	Приход од донација, грантова, субвенција итд.	Укупни расходи	Бруто национални доходак (БНД)	Бруто домаћи производ (БДП)	Учешће у укупним приходима НПО (%)	
						БНД	БДП
2021	49.282.564	28.043.898	46.157.803	6.028.298.800	6.271.987.600	0,82	0,79
2022	55.864.632	32.300.053	53.270.713	6.746.257.700	7.097.629.200	0,83	0,79
2023	60.461.600	34.629.205	56.667.586	/	8.150.486.500	/	0,74

Слика 1: НПО – Удео прихода од донација, грантова, субвенција и расхода у укупним приходима

Табела 2: Укупан број запослених лица у Р. Србији

Параметри	2021	2022	2023
Запослени укупно	2.273.591	2.310.035	2.360.588
Запослени НПО	8.841	8.980	8.918
Запослени у НПО у односу на укупно запослене (%)	0,39	0,39	0,38

Анализом броја запослених у НПО сектору, може се закључити да се удео запослених у овом сектору није променио у односу на процену за 2021. годину и износи око 0,4% у односу на укупан број запослених у Републици Србији. Такође, удео прихода, донација и грантова у БДП је дупло већи од броја запослених што имплицира да се непрофитни сектор највећим делом финансира пројектним финансирањем.

2.3. Преглед података по величини и правном облику

Анализа величине сектора непрофитних организација у Републици Србији разматрана је и у односу на класификацију овог сектора (без обзира да ли се ради о домаћој или иностраној непрофитној организацији) према критеријумима из члана 6 Закона о рачуноводству, који менаџере и предузетнике класификује у микро, мала, средња и велика правна лица, у зависности од просечног броја запослених и пословних прихода у пословној години и вредности укупне имовине утврђене у билансу стања редовног годишњег финансијског извештаја.

Микро правна лица су она правна лица и предузетници који не прелазе граничне вредности два од следећих критеријума на дан биланса стања:

- 1) просечан број запослених десет;
- 2) оперативни приход од 700.000 евра у динарском еквиваленту;
- 3) вредност укупне активе на дан биланса стања од 350.000 евра у динарској противвредности.

Мала правна лица су она правна лица и предузетници који на дан биланса стања прелазе граничне вредности два критеријума из става 2 овог члана, али не прелазе граничне вредности два од следећих критеријума:

- 1) просечан број запослених 50;
- 2) приход од пословања у износу од 8.000.000 евра у еквиваленту динара;
- 3) вредност укупне активе на дан биланса стања од 4.000.000 евра у динарској противвредности.

Правна лица и предузетници класификују се као правна лица и предузетници који на дан биланса стања прекораче граничне вредности два критеријума из става 3 овог члана, али не прелазе граничне вредности два од следећих критеријума:

- 1) просечан број запослених 250;
- 2) оперативни приход од 40.000.000 евра у динарском еквиваленту;
- 3) вредност укупних средстава на дан биланса стања од 20.000.000 евра у динарској противвредности.

Велика правна лица су правна лица и предузетници који на дан биланса стања прелазе граничне вредности два критеријума из става 4 овог члана.

Табела 3: Величина и правна форма НПО за период 2021–2023. године

Година 2021				
Облик организовања	Микро	Мало	Средње	Велико
Удружења	28.965	39	5	0
Фондације и задужбине	843	23	2	0
Укупно	29.808	62	7	0
Година 2022				
Облик организовања	Микро	Мало	Средње	Велико
Удружења	29.539	44	4	0
Фондације и задужбине	885	25	2	0
Укупно	30.424	69	6	0
Година 2023				
Облик организовања	Микро	Мало	Средње	Велико
Удружења	29.400	49	5	0
Фондације и задужбине	891	25	2	0
Укупно	30.291	74	7	0

2.4. Географска распрострањеност

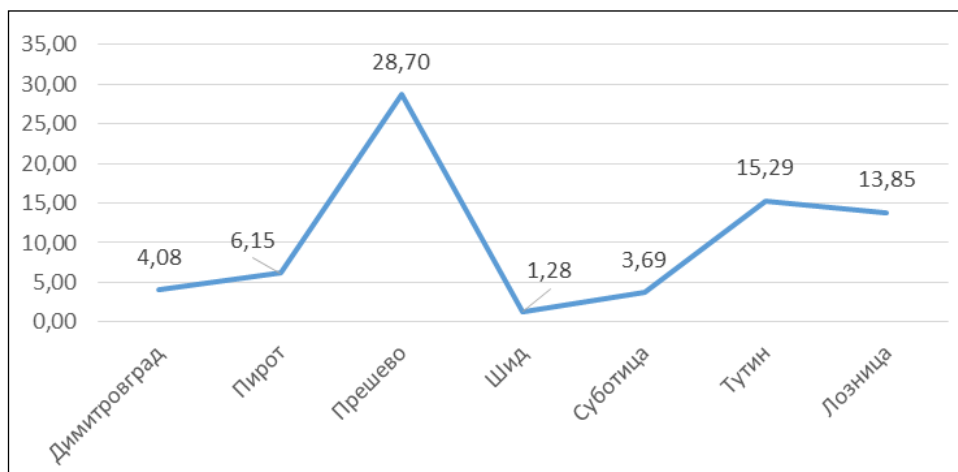
Број регистрованих удружења у Београду и другим деловима Републике Србије није пропорционалан. Наиме, 31,48% од укупног броја удружења регистровано је у Београду, 12,83% у Јужнобачком округу, док је преосталих 55,69% готово равномерно распоређено и испод 5% по региону у односу на укупан број удружења.

Укупан број задужбина и фондација чини 2,86% од укупног броја непрофитних организација у Србији и није пропорционалан у свим деловима земље, односно готово је идентичан односу броја и распоређености удружења. Међутим, за разлику од удружења, задужбине и фондације су недовољно заступљене у односу на одређене географске области.

Укључивањем специфичног индикатора који се односи на број удружења у пограничним подручјима (где се налазе мигрантски центри), уочено је да се у анализираном периоду наставља тренд раста броја удружења регистрованих након мигрантске кризе, због чега се издваја као доминантан фактор у оквиру географских ризика са аспекта финансирања тероризма. Надлежни државни органи Републике Србије континуирано прате овај ризик и предузимају одговарајуће мере за његово ублажавање.

Табела 4: Регистроване непрофитне организације у подручјима са мигрантским центрима

	2018–2020	2021–2023
Димитровград	47	49
Пирот	183	195
Прешево	82	115
Шид	154	156
Суботица	757	786
Тутин	72	85
Телугу	168	195

Слика 2: Повећање непрофитних организација у пограничним подручјима

2.5. Циљеви, оснивање и регистрација удружења, фондација и задужбина у Републици Србији

Слика 3: Остваривање циљева домаћих удружења

Слика 4: Остваривање циљева страних удружења

Разноврсност циљева које свако удружење може слободно да унесе у тренутку свог оснивања у оквиру остваривања циљева у понуђеној опцији, у складу са слободом која му је дата Законом о удружењима, била је један од критеријума за утврђивање ризика ФТ како би се што тачније утврдиле чињенице у вези са трошењем средстава удружења у складу са статутарним циљевима. Међународне типологије су показале да НПО организације, у оквиру постизања циљева, злоупотребљавају прокламоване циљеве, како би прикупљена средства потрошиле у неке друге сврхе, од којих се неке могу користити за ФТ.

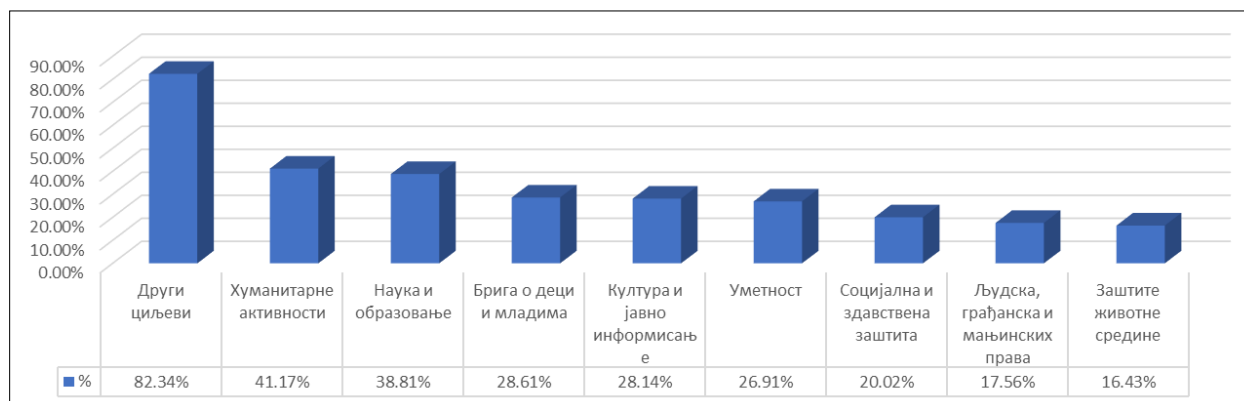
Највећи број удружења (35.621, 89,41%), приликом регистрације, бирају понуђену опцију „остало”, где се у апликацији АПР уноси све што је уписано у статут, а то је широк спектар циљева. Такође, удружења, поред већ поменутих области, могу описно навести своју област остваривања циљева или комбинацију више области.

Дакле, шири спектар циљева који се приликом регистрације у АПР уносе у опцију „остало” даје могућност да се трошење прикупљених средстава на неки начин оправда подвођењем под једну од горе наведених општих циљева, што може значајно, делимично или потпуно да одступа од сврхе активности непрофитних организација, односно удружења у конкретном случају.

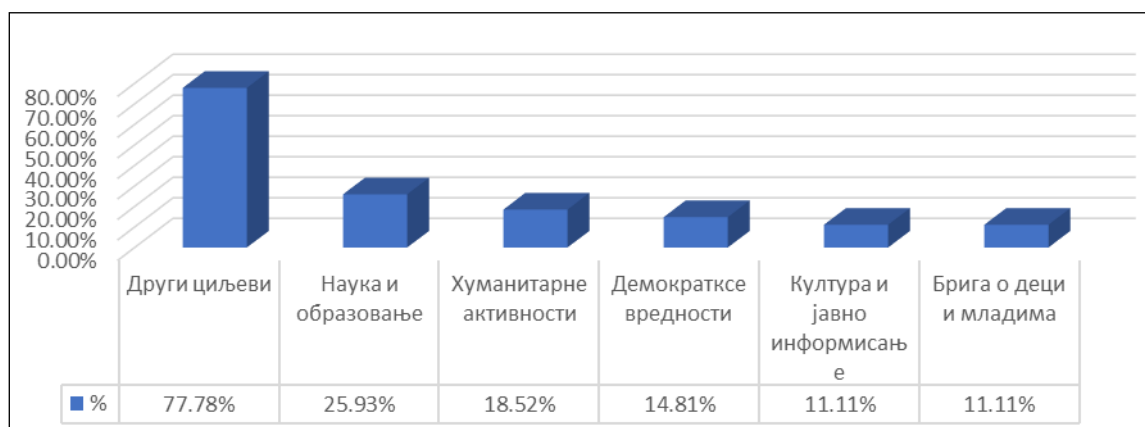
У том смислу, препорука за елиминисање ове врсте ризика била би увођење обавезе за удружења да одреде доминантну област постизања циљева и можда још једну пратећу област при-

ликом њиховог оснивања, што би олакшало идентификацију активности удружења у контексту њихове злоупотребе финансирања тероризма.

У погледу циљева оснивања фондација и задужбина, оснивачи могу да бирају између 19 циљева за промоцију, заштиту и промоцију, а могу се одлучити и за опште циљеве (нпр. „Остали циљеви”, „Промовисање, заштита и унапређење науке и образовања”, „Промовисање, заштита и унапређење хуманитарних активности” и др.) који нису таксативно наведени у обрасцу за пријаву уписа, при чему је могућ вишеструки избор.

Слика 5: Област остваривања циљева домаћих фондација и задужбина

Слика 6: Област остваривања циљева страних фондација и задужбина

Подаци показују да се велика већина (82,34%) фондација и задужбина одлучила за опцију „других циљева” која обично укључује комбинацију неколико постојећих понуђених циљева или одређене области.

Када је реч о циљевима оснивања представништава страних задужбина и фондација, оснивачи такође бирају између понуђених циљева али се могу одредити и за „друге циљеве” који нису таксативно наведени у обрасцу за пријаву уписа. Подаци показују да се 77,78% представништава страних задужбина и фондација одредило за опцију „други циљеви”, следи област промовисање заштита и унапређење науке и образовања (25,93%), хуманитарне активности (18,52%), демократске вредности (14,81%), култура и јавно информисање (11,11%) и брига о деци и младима (11,11%).

Током вршења надзора НПО проверавана је сагласност декларисаних циљева са њиховом стварном делатношћу. У случајевима када је установљена несагласност изрицане су административне санкције што је детаљаније описано у делу који се односи на надзор.

2.6. Процена ризика НПО од стране обвезника ЗСПНФТ и категоризација ризика

Што се тиче клијената који су у форми НПО, банке су 8% ових клијената сврстале у категорију ниског ризика, њих 72% у категорију средњег ризика и 20% у категорију високог ризика. Клијенти су разврстани у категорију високог ризика на основу једног или више фактора: успостављање сарадње без личног присуства, клијенти су офшор лице или имају у власништву лице са офшора, клијент долази из земље која има недостатке у систему за спречавање прања новца/финансирања тероризма, због врсте производа и/или услуга, облика и начина вршења трансакције, пословног профила странке, односно других околности повезаних са клијентом када је на основу процене утврђено да постоји или би могао постојати висок степен ризика за прање новца и/или финансирање тероризма. Банке прате извршење трансакција НПО клијената, као и то и да ли су те трансакције у вези са овим сектором у складу са циљевима оснивања НПО и углавном нису приметили трошење средстава НПО сектора противно њиховим статутарним циљевима. Поред тога, уколико извршена трансакција од стране НПО одговара имплементираним индикаторима или се врши трансакција са одређеном шифром плаћања, врши се додатна анализа и пријављује се Управи за спречавање прања новца (свега два случаја пријаве су забележена код банака).

Просечан износ трансакција које извршавају клијенти из НПО сектора, на нивоу банкарског сектора износи око 66.000 динара (око 600 ЕУР).

Анализа је спроведена и за **нефинансијски део система**, где су резултати такође показали да је мањи број њихових клијената ентитета организованих у виду удружења која се, у складу са интерним актима, оцењују као високо ризична.

Извештаји који указују на ризике ФТ, посебно имајући у виду географски ризик, приоритетни су случајеви за које се врши ефикасна верификација података из свих база података доступних УСПН, а затим и даља размена података са надлежним институцијама у циљу правовремене идентификације активности које могу бити везане за финансирање тероризма, односно терористичке активности и правовремено деловање.

У извештајном периоду, удружења нису била предмет извештавања у **финансијском и нефинансијском делу система** о сумњивим активностима када су у питању сумње ФТ.

Резиме:

На дан 31. децембра 2023. године, Србија је имала 37.969 регистрованих непрофитних организација, укључујући 36.883 удружења и 1.086 фондација и задужбина. Финансијска анализа сектора непрофитних организација од 2021. до 2023. године није показала значајне промене у приливу средстава, укључујући и оне из земаља високог ризика, што указује на стабилно финансијско окружење. Приход НПО сектора првенствено произлази из донација, грантова и субвенција, са стабилним учешћем у бруто националном доходу (БНД) и бруто домаћем производу (БДП). Број запослених у сектору и даље је мали и износи 0,4% од укупно запослених у Србији, а удео прихода, донација и у БДП је дупло већи од броја запослених што имплицира да се непрофитни сектор највећим делом финансира пројектним финансирањем. Категоризација ризика открива да микро-ентитети доминирају сектором, док су непрофитне организације у пограничним подручјима и регионима повезаним са мигрантском кризом све присутније. Удружења су често регистрована под широким или недефинисаним циљевима, повећавајући ризик од прикривања њихове стварне активности. Банкарски сектор класификује 20% НПО у категорију високог ризика што указује да банке обраћају посебну пажњу приликом пословања са НПО.

Фактори који указују на већу вероватноћу ФТ:

Широко дефинисани циљеви: Удружења су често регистрована под широким или недефинисаним циљевима, повећавајући ризик од прикривања њихове стварне активности.

Непрофитне организације у регионима високог ризика: Непрофитне организације у пограничним подручјима у којима се налазе мигрантски центри имају већу вероватноћу да буду експлоатисане у сврхе ФТ.

Микро-правни субјекти: Мање непрофитне организације са ограниченим надзором и финансијским извештавањем су у већем ризику од злоупотребе, јер им често недостају свеобухватне и систематичне интерне контроле.

Фактори који указују на мању вероватноћу ФТ:

Повећана пажња банака према сектору НПО: Банкарски сектор класификује 20% НПО у категорију високог ризика што указује да банке обраћају посебну пажњу приликом пословања са НПО.

Проактивно праћење подручја високог ризика: Континуирано праћење и мере ублажавања од стране српских власти у пограничним регионима са мигрантима помажу у смањењу ризика од злоупотребе непрофитних организација.

3. ПРЕТЊЕ

3.1. Контекстуална анализа претњи

Србија је изложена различитим претњама финансирања тероризма због свог геополитичког положаја, регионалне динамике и унутрашњих изазова, посебно у односу на радикализоване појединце и спољне екстремистичке утицаје, а не организоване мреже, што је детаљно описано у НРА ФТ:

Табела 5: Матрица терористичких претњи

Претња	Вероватноћа за финансирање тероризма				
	Врло велика	Велика	Средња	Мала	Врло мала
Манифестоване терористичке активности (саморадикализовани појединци и злоупотреба друштвених мрежа)		3,67			
Етнички мотивисан тероризам			2,75		
Религијски екстремизам			2,75		
Миграторна кретања			2,5		
Идеолошки екстремизам					1
Утицај иностраних оружаних сукоба на Србију				1,5	
СТБ				1,67	
Изложеност претњи из суседних земаља			2,25		

Испод је опис врсте претње од ФТ, како је идентификовано у НРА ФТ, који би требало да послужи као контекст за процену претњи у непрофитном сектору. За сваку област претње, потенцијална активност злоупотребе НПО ФТ је предвиђена узимајући у обзир три начина могуће злоупотребе НПО за ФТ, која су садржана у Препоруци ФАТФ 8:

- НВО основана за финансирање тероризма
- НПО несвесно злоупотребљена за ФТ
- Средства НПО преусмерена за ФТ

Сваки од ових сценарија је стављен у контекст који се односи на ситуацију у Србији и накнадно процењен на основу вероватноће, узимајући у обзир стручне процене српских власти.

3.2. Етно-сепаратистички екстремизам

Етно-сепаратистички екстремизам остаје значајна претња у Србији, првенствено вођен сепаратистичким претензијама Албанаца на АП КиМ и другим деловима југа централне Србије које су претежно насељене Албанцима. Ове етно-сепаратистичке активности углавном се манифестују кроз периодичне иницијативе албанских политичких партија према међународном фактору (владином и невладином сектору) у којима је наглашена наводна рањивост албанског становништва. Етнички сепаратистички покрети могу да користе непрофитни сектор за прикупљање средстава, како на локалном тако и на међународном нивоу, како би унапредили своје циљеве.

Потенцијални ФТ сценарији који укључују непрофитне организације:

	ФАТФ сценарио	Контекстуални сценарио	Потенцијална вероватноћа
1.	<i>НВО основана за финансирање тероризма</i>	Извесна вероватноћа да је НПО основана под изговором подршке „правима и слободама” локалног становништва, али у стварности, она служи као параван за прикупљање средстава за подршку сепаратистичким екстремистичким активностима или насилним покретима.	2
2.	<i>НПО несвесно злоупотређена за ФТ</i>	Легитимна непрофитна организација фокусирана је на промовисање иницијатива у регионима у којима су концентрисане мањинске етничке заједнице, несвесно у партнерству са појединцима или групама повезаним са екстремистичким покретима. Ресурсима невладиних организација или активностима прикупљања средстава манипулише се како би се финансирани сепаратистички циљеви.	2
3.	<i>Средства НПО преусмерена за ФТ</i>	Руководство или особље непрофитне организације, средства прикупљена за развој у локалним заједницама, кроз инфраструктуру невладине организације, злоупотребљава и исте преусмерава за подршку сепаратистичким екстремистима. То би могло укључивати финансирање путовања за кључне лидере, куповину залиха за демонстрације или насилне активности или слање средстава међународним мрежама које подржавају сепаратистичке агенде.	3

Оцена: 2,67 – Средња вероватноћа ФТ

3.3. Религијски екстремизам

Радикални исламистички покрети су идентификовани, иако они углавном укључују мање групе или појединце, а не организоване мреже. Ови актери раде изван званичних верских институција, често успостављајући везе у иностранству, што повећава ризик од преусмеравања средстава из легитимних извора за подршку терористичким активностима. Рањиве заједнице, укључујући конвертите и економски угрожене појединце, често су на мети екстремистичких регрута, понекад под маском хуманитарне или верске подршке, стварајући ризик од финансирања тероризма.

	ФАТФ сценарио	Контекстуални сценарио	Потенцијална вероватноћа
1.	<i>НВО основана за финансирање тероризма</i>	НПО основана под изговором промовисања верског образовања или пружања хуманитарне помоћи неформалним верским заједницама, али у стварности прикупља средства за подршку екстремистичким исламистичким мрежама. Ова средства могу бити усмерена у иностранство за финансирање терористичких активности или се користе у земљи за подршку напорима радикализације усмереним на конвертите или економски угрожене појединце.	3
2.	<i>НПО несвесно злоупотређена за ФТ</i>	НПО који спроводи едукативне или хуманитарне активности сарађује са партнерима за које није свесна да имају везе са радикалним исламистичким групама. Активности прикупљања средстава невладине организације, намењене развоју заједнице, злоупотребљене су како би се подршка усмерила екстремистичким циљевима, укључујући слање средстава терористичким мрежама.	3
3.	<i>Средства НПО преусмерена за ФТ</i>	Непрофитна организација која прикупља новац за хуманитарне или верске пројекте за грађане исламске вероисповести, уочава да су њена средства преусмерена од стране неколико кључних чланова особља или руководства. Ова средства се затим користе за финансирање путовања радикалних проповедника, куповину материјала за подршку напорима радикализације или слање новца екстремистичким мрежама у региону које финансирају дихадистичке активности.	3

Оцена: 3,00 – Средња ка великој вероватноћи ФТ

3.4. Кретање миграната и кријумчарске мреже

Текућа мигрантска криза и илегално кријумчарење миграната кроз Србију представљају додатне ризике. Миграторни покрети који могу бити повезани са међународним терористичким структурама, док криминалне групе укључене у кријумчарење људи потенцијално могу да олакшају финансирање тероризма. Иако нису пронађени директни докази који повезују ове покрете са финансирањем тероризма, кријумчарске мреже активне у Србији и њеним пограничним регионима, посебно које укључују појединце из зона сукоба, и даље изазивају забринутост.

	ФАТФ сценарио	Контекстуални сценарио	Потенцијална вероватноћа
1.	<i>НВО основана за финансирање тероризма</i>	Непрофитна организација се оснива под изговором пружања хуманитарне помоћи мигрантима или избеглицама у Србији. Међутим, организација је заправо параван за прикупљање средстава за финансирање терористичких мрежа које делују унутар кријумчарских рута. НПО прикупља донације од међународних донатора, тврдећи да пружа смештај и храну, док значајан део средстава преусмерава за финансирање илегалних активности, укључујући тероризам.	2
2.	<i>НПО несвесно злоупотребљена за ФТ</i>	Легитимна непрофитна организација која пружа услуге помоћи мигрантима преко партнера за које није свесна да су укључени у кријумчарске мреже. Финансијске канале невладине организације користе ови партнери за финансирање логистике кријумчарских операција. Неке од ових операција могу индиректно подржати терористичке групе, а профити од кријумчарења користе се за финансирање терористичких мрежа.	3
3.	<i>Средства НПО преусмерена за ФТ</i>	НПО која прикупља новац за помоћ мигрантима има своје руководство или кључне чланове особља који су укључени у кријумчарске мреже. Ови појединци злоупотребљавају ресурсе невладиних организација, преусмеравајући средства прикупљена за мигранте како би платили кријумчаре, који затим део прихода усмеравају терористичким групама. На пример, средства би се могла користити за олакшавање илегалног транзита оперативаца повезаних са терористичким организацијама преко српских граница или за подршку екстремистичким ћелијама унутар мигрантских заједница.	3

Оцена: 2,67 – Средња вероватноћа ФТ

3.5. Регионална нестабилност и међународни сукоби

Сукоби у Украјини и на Блиском истоку такође су имали приметан утицај на безбедносно окружење Србије. Израелско-палестински сукоб и текући сукоб у Украјини подстакли су радикализацију у Србији. Иако је учешће српских грађана у овим сукобима ограничено, присуство симпатизера терористичких идеологија (нпр. „Исламска држава”, „Ал Каида” и друге) заједно са могућношћу спољног финансирања из међународних мрежа, повећава ризик од финансирања тероризма.

	ФАТФ сценарио	Контекстуални сценарио	Потенцијална вероватноћа
1.	<i>НВО основана за финансирање тероризма</i>	У Србији је основана непрофитна организација, која тврди да пружа хуманитарну помоћ жртвама израелско-палестинског сукоба или рата у Украјини. Међутим, организација је заправо параван за прикупљање средстава која се усмеравају групама које делују у овим зонама сукоба. Ова средства би се могла користити за подршку милитантним активностима, куповину оружја или олакшавање регрутовања страних бораца.	2

	ФАТФ сценарио	Контекстуални сценарио	Потенцијална вероватноћа
2.	<i>НПО несвесно злоупотређена за ФТ</i>	Непрофитна организација са седиштем у Србији фокусира се на прикупљање средстава за хуманитарну помоћ у ратом разореним подручјима, преко партнера за које није свесна да имају везе са групама у оружаним сукобима. Ови партнери користе финансијске канале невладине организације за подршку терористичким активностима у зонама сукоба, било путем директних финансијских трансфера или пружањем логистичке подршке страним борцима.	2
3.	<i>Средства НПО преусмерена за ФТ</i>	Непрофитна организација која послује у Србији прикупља средства за хуманитарне пројекте везане за сукобе на Блиском истоку или у Украјини. Међутим, неки чланови руководства и особља невладине организације имају симпатије према екстремистичким циљевима и преусмеравају део средстава за подршку терористичким групама у иностранству. Ова преусмерена средства могу се користити за олакшавање путовања српским држављанима који се придружују страним сукобима, куповину залиха за милитантне групе или за слање међународним мрежама које подржавају тероризам.	2

Оцена: 2,00 – Мала ка средњој вероватноћи ФТ

3.6. Страни терористички борци

Мали, али значајан број грађана Србије отпутовао је у зоне сукоба у Сирији и Ираку како би се придружио терористичким организацијама, а неки су се вратили. Ови страни борци, посебно они који су прошли борбену обуку, остају безбедносни проблем. Повратници би могли да користе непрофитни сектор Србије за прикупљање средстава или пружање логистичке подршке тероризму.

	ФАТФ сценарио	Контекстуални сценарио	Потенцијална вероватноћа
1.	<i>НВО основана за финансирање тероризма</i>	Повратник из Сирије или Ирака или друга заинтересована особа оснива НПО под маском пружања услуга рехабилитације бившим борцима или хуманитарне помоћи ратом разореним регионима. У стварности, НПО је параван за прикупљање средстава за подршку текућим терористичким активностима, регрутовање нових бораца или финансирање будућих терористичких акција у Србији или иностранству. НПО може тражити донације од симпатизера, тврдећи да подржавају добротворне сврхе, али средства се преусмеравају на терористичке организације повезане са страним сукобима.	0
2.	<i>НПО несвесно злоупотређена за ФТ</i>	Непрофитна организација која делује у Србији, фокусирана на реинтеграцију или хуманитарне напоре, несвесно се удружује са појединцима који су повратници из зона сукоба. Ови појединци користе НПО за каналасање ресурса који се користе у терористичке сврхе како би подржали стране терористичке борце.	2
3.	<i>Средства НПО преусмерена за ФТ</i>	У рад непрофитне организације која прикупља средства за социјалне услуге, рехабилитацију или хуманитарне сврхе инфилтрирају се симпатизери страних терористичких организација. Ови појединци са одређених позиција одлучивања, преусмеравају средства НПО за финансирање терористичких операција, као што је олакшавање путовања нових регрута у зоне сукоба, куповина оружја или опреме или слање средстава терористичким ћелијама у иностранству.	2

Оцена: 1,33 – Мала вероватноћа ФТ

3.7. Индикатори потенцијалне опасности и рангирање степена ризика НПО

У периоду 2021–2023. године, надлежни државни органи у Републици Србији спровели су активности у односу на индиције о финансирању тероризма, те је у том контексту разматрано 16 случајева који указују на потенцијалну злоупотребу непрофитног сектора:

- инициране су провере за одређена физичка лица (стварни или неформални оснивачи НПО, или имају одређене улоге у управљачким структурама НПО) због сумње на њихову повезаност са терористичким организацијама.
- провераване су потенцијалне везе страних НПО које се, према подацима добијеним кроз међународну сарадњу, доводе у везу са финансирањем тероризма, са физичким и правним лицима у Р. Србији.

Провере које су укључивале и сарадњу са УСПН нису потврдиле сумњу на финансирање тероризма, као ни могућу злоупотребу од финансирања тероризма. Такође, нису потврдиле постојање веза са ентитетима (појединцима и непрофитним организацијама) у нашој земљи.

Обавештајна анализа, извештаји о сумњивим активностима и предистражни поступци нису открили да су непрофитне организације спроводиле активности које би могле бити повезане са злоупотребом финансирања тероризма.

Како нису све НПО, са аспекта злоупотребе од финансирања тероризма, ризичне, али и нису све ризичне истог степена ризика, за свеобухватно и квалитативно сагледавање и процењивање ризика подложности НПО од злоупотребе у сврхе финансирања тероризма у Р. Србији примењени методолошки приступ рангирања се није мењао у односу на претходну Процену.

Анализом су узети у обзир индикатори засновани на методологијама Светске банке за израду Процене ризика сектора непрофитних организација за финансирање тероризма и документа Процедуре и критеријуми за вршење јединственог надзора над непрофитним организацијама, као и типологије финансирања тероризма које су надлежни државни органи препознали као специфичне за Републику Србију.

Наиме, приликом израде Процена ризика НПО сектора узета је у обзир методологија Светске банке за израду Процене ризика НПО сектора за финансирање тероризма у деловима који се односе на:

- укупну вредност прихода НПО сектора
- укупна вредност и врсте прихода и укупни расходи НПО сектора
- укупна вредност прилива и одлива средстава из држава са активном терористичком претњом по Р. Србију по основу помоћи и поклона
- анализа циљева и типова НПО
- осуђујуће пресуда, оптужнице и истраге за кривична дела повезана са тероризмом, укључујући и финансирање тероризма
- обавештајне податке о финансирању тероризма или тероризму
- податке из надлежности ФОС
- јавно доступне податке
- типологије финансирања тероризма укључујући изворе, правце кретања и коришћене канале за пренос средстава, као и повезаност НПО са терористичким ентитетима, злоупотребе програма НПО за финансирање и врбовање
- процену блискости НПО са терористичким ентитетима и прикупљање и пренос средстава за терористичке ентитете и потрошња средстава у њихово име
- процену инхерентне осетљивости по категоријама профила НПО (величина, врста активности комплексних власничких и управљачких структура, структура финансирања – из-

вори, начин прикупљања и начин преноса: употреба готовине, дигиталне имовине и алтернативних система за пренос, организациона култура и сл.)

- државне мере смањења рањивости: сарадња са НПО сектором на ширењу свести о ризицима, квалитет политика НПО сектора, норматива у вези регистрације НПО, транспарентност података о НПО, утицај на рад НПО сектора
- мере НПО сектора смањења рањивости: квалитет управљања, квалитет финансијског управљања, квалитет управљања пројектима, квалитет провере надзора запослених, транспарентност и саморегулација

Такође, у циљу свеобухватне анализе изложености непрофитних организација финансирању тероризма у Републици Србији, узети су у обзир следећи фактори који су дефинисани у документу **Процедуре и критеријуми за вршење јединственог надзора над непрофитним организацијама**. Ови фактори генерално указују на сумњиве активности, које могу бити повезане са финансирањем тероризма или другим незаконитим активностима, што захтева надзор над НПО које испуњавају један или више наведених критеријума:

1. Непрофитна организација обавља своју активност у пограничном подручју и окрузима у којима се налазе прихватни центри или центри за азил у Републици Србији;
2. Непрофитна организација није поднела прописану документацију Регистру финансијских извештаја Агенције за привредне регистре (финансијски извештај и/или изјаву о неактивности), за претходну годину;
3. Непрофитна организација која поседује покретну и непокретну имовину, а подноси изјаву о неактивности или финансијски извештај у којем се не исказује активност у претходне три године;
4. Промена основне имовине задужбине није евидентирана изменама у статуту и Агенцији за привредне регистре;
5. Непрофитна организација није евидентирала стварног власника у Централној евиденцији стварних власника Агенције за привредне регистре нити је правовремено извршила измену стварног власника;
6. Непрофитна организација региструје у Агенцији за привредне регистре више од три промене седишта у претходне три године;
7. Непрофитна организација региструје у Агенцији за привредне регистре више од три промене заступника у претходне три године;
8. Непрофитна организација има уопштене и разнородне циљеве утврђене статутом;
9. Две и више непрофитних организација имају истог заступника;
10. Две и више непрофитних организација имају регистровано седиште на истим адресама, као и исте контакт податке (телефон, имејл адресу);
11. Заступник непрофитне организације је истовремено и заступник и/или оснивач у другим субјектима које се баве привредним и другим делатностима;
12. Непрофитна организација је евидентирала обављање привредне делатности предвиђене статутом, а није извршила регистрацију исте у року од три године;
13. Непрофитна организација је извршила регистрацију привредне делатности, али подноси изјаву о неактивности или финансијски извештај у којем се не исказује активност у претходне три године;
14. Непрофитна организација често мења евидентирану и/или регистровану привредну делатност;
15. Непрофитна организација често мења податке као што су: контакт телефон, имејл адреса, текући рачун, итд;

16. Заступник и евидентирани стварни власник непрофитне организације је физичко лице, страни држављанин који је пореклом са територија са активном терористичком претњом или територијама које се са истим граниче;
17. Члан непрофитне организације је физичко лице, страни држављанин који је пореклом са територија са активном терористичком претњом или територијама које се са истим граниче;
18. Непрофитна организација, чије је седиште на територији са активном терористичком претњом или територијама које се са истим граниче, а која има представништво у Републици Србији;
19. Непрофитна организација остварује приливе само из иностранства у претходне три године;
20. Непрофитна организација остварује више прилива само од једног правног и/или физичког лица у претходне три године;
21. Непрофитна организација има евидентирано подизање готовине са рачуна у износу већем од 50% од укупних прихода у посматраном периоду;
22. Доступни подаци указују на активности које нису у складу са статутом непрофитне организације или нису уобичајене;
23. Непрофитне организације за које доступни подаци указују на повезаност са лицима и организацијама које се доводе у везу са терористичким активностима;
24. Код непрофитне организације су у претходном обједињеном инспекцијском надзору уочене активности које могу бити повезане са финансирањем тероризма.

На основу израђених **типологија финансирања тероризма државни органи Р. Србије** су издвојили карактеристичне индикаторе у односу на могућност злоупотребе НПО сектора од финансирања тероризма:

- одговорна лица у НПО спроводе активности које нису у складу са статутарним циљевима (нпр. креирање и дистрибуција материјала и организовање предавања којима се оправдава тероризам или активност терористичке организације);
- одговорна лица у НПО троше средства на начин који није у складу са статутарним циљевима (куповина различитих средстава: возила, војне опреме, реквизита за тренинг борилачких вештина, пружање финансијске помоћи породицама осуђених и погинулих терориста);
- објект НПО који није регистрован за пружање услуга смештаја и исхране лица опремљен је и користи се за краћи боравак више лица (кревети, кухиња и друго);
- лица за која се верује да подржавају терористичке активности често посећују просторије НПО;
- НПО је искоришћен за регрутовање или идеолошко повезивање са зонама у којима се одвијају терористичке активности;
- удружење из Србије сарађује са НПО за које се сумња да подржавају терористичке активности.

Сви наведени критеријуми подељени су у две групе и то опште и специфичне на следећи начин:

- Општи показатељи су релевантни приликом сагледавања разних аспеката (финансијски, друштвени, законодавни и друго);
- Специфични показатељи са аспекта злоупотребе од финансирања тероризма (повезаност лица и организација са лицима и организацијама које се налазе у земљама са активном терористичком претњом, размена финансијских средстава и других добара и услуга са лицима и/или групама које се могу довести у везу са тероризмом и други).

Резиме:

Србија је изложена различитим контекстуалним претњама финансирања тероризма због свог геополитичког положаја, унутрашњих изазова и спољних екстремистичких утицаја. Етно-сепаратистички екстремизам, радикални исламистички покрети, мреже за кријумчарење миграната, регионална нестабилност и страни терористички борци представљају потенцијалне ризике за злоупотребу сектора непрофитних организација. Ове претње могу се манифестовати у томе што су непрофитне организације намерно створене за финансирање тероризма, несвесно експлоатисане од стране екстремиста или да се њихова средства преусмеравају за подршку терористичким активностима, иако нису идентификовани недавни примери (последњи из 2014. године који је правоснажно окончан 2019. године што је описано у претходним НРА).

Између 2021. и 2023. године провераване су индикације у потенцијалној злоупотреби у 16 НПО-а, али није пронађена веза са ФТ.

Оквир за процену ризика у Србији разматра различите факторе ризика, укључујући географски положај, финансијске неправилности и структурна питања непрофитних организација. Иако нису све непрофитне организације подједнако подложне злоупотреби ФТ, одређени индикатори црвене заставе, као што су честе промене у регистрацији или локацији, указују на повећан ризик за неке организације.

Фактори који указују на већу вероватноћу ФТ:

Експлоатација геополитичких и друштвених рањивости од стране екстремистичких мрежа, укључујући етно-сепаратистичке покрете, радикалне исламистичке групе, мреже за кријумчарење миграната и регионалне сукобе, стварају могућности за непрофитне организације да буду злоупотребљене као канали за прикупљање или преусмеравање средстава за подршку терористичким активностима.

Регионална повезаност наведених геополитичких и друштвених рањивости.

Фактори који указују на мању вероватноћу ФТ:

Ефикасне провере: провере сумњиве активности непрофитних организација, од стране надлежних државних органа, спроводе се брзо и темељно, смањујући вероватноћу ФТ.

Активна међународна сарадња: Размена обавештајних података са глобалним партнерима и верификација сумњивих активности путем међународних мрежа смањује могућност злоупотребе непрофитних организација.

Фокусирано праћење високоризичних непрофитних организација: Надлежни органи су идентификовали специфичне црвене заставе и развиле типологије и методолошки приступ за ближе праћење високоризичних непрофитних организација, помажући у спречавању злоупотребе.

4. РАЊИВОСТ

4.1. Транспарентност

Република Србија има јасну политику којом се јачају одговорност, интегритет и поверење јавности у управљање непрофитном организацијом. Државни органи Републике Србије имају пун приступ информацијама у администрацији и управљању сектором непрофитних организација.

У табели испод приказана је регистрација стварних власника за обавезна лица у Србији од 2021. до 2023. године. Укупан број обавезника је током овог периода остао релативно стабилан, али је проценат регистрованих стварних власника порастао, са 77,65% у 2021. години на 82,85% у 2023. години. Велика већина регистрованих стварних власника су домаћи појединци, са благим порастом страног и мешовитог власништва током година. Овај тренд указује на побољшану усклађеност са захтевима за регистрацију стварног власништва, повећање транспарентности и смањење ризика од злоупотребе за финансирање тероризма или друге незаконите активности. Константно мали број страног и мешовитог власништва указује на то да већина субјеката има домаћу контролу, што може смањити сложеност праћења илегалних активности.

Табела 6: Евиденција уписа стварног власника

Година	Облик организовања односно правна форма					
	Обвезници	Укупно	%	Евидентирани стварни власници према типу физичког лица		
				Домаћа	Страна	Мешовита
2021	36.630	28.446	77,65	28.305	125	16
2022	37.432	29.601	79,08	29.448	135	18
2023	37.432	31.014	82,85	30.850	148	16

С обзиром да НПО, након регистрације, не може бити у било ком другом облику осим правног лица, све трансакције које обавља НПО морају бити преко рачуна за плаћање, односно путем регулисаних финансијских канала.

Применом позитивних нормативних прописа и ширењем свести кроз едукативне и саветодавне програме у приватном сектору, у континуитету, подстичу НПО сектор да обавља трансакције регуларним финансијским каналима када год је то могуће. У вези с тим, готовинске трансакције се врше у изузетим случајевима што је од великог утицаја на смањење претње и повећање транспарентности финансијског пословања НПО сектора. Такође, кровне НПО подстичу остале организације на примену прописа и добре праксе које подстичу финансијску транспарентност. Добре рачуноводствене праксе овлашћених рачуновођа НПО такође могу имати позитиван утицај на финансијску транспарентност.

Независно од законских решења, повећању транспарентности НПО сектора допринело би, поред осталог, објављивање листе донатора што је препозанто током спровођења обједињеног надзора НПО сектора, али и кроз анализу одговора НПО организација на Упитник за процену рањивости НПО сектора од финансирања тероризма.

Резиме:

Република Србија је успоставила политике за повећање транспарентности и одговорности у управљању сектором непрофитних организација. Регистрација стварних власника се стално побољшавала, повећавајући се са 77,65% у 2021. на 82,85% у 2023. години. Већина регистрованих власника су домаћи, са малим повећањем страног и мешовитог власништва. Овај тренд указује на бољу усклађеност са прописима о транспарентности, смањујући вероватноћу злоупотребе за финансирање тероризма. Власти Србије промовишу коришћење регулисаних финансијских канала, при чему се готовинске трансакције користе само у изузетним случајевима. Текући напори, као што су образовни програми и добре рачуноводствене праксе, додатно подржавају финансијску транспарентност у сектору непрофитних организација.

Фактори који указују на мању вероватноћу ФТ:

Повећана усклађеност регистрације: Растући проценат регистрованих стварних власника побољшава праћење непрофитних организација, смањујући потенцијал за злоупотребу.

Коришћење регулисаних финансијских канала: Обавезивање непрофитних организација да обављају трансакције путем рачуна за плаћање уместо готовине смањује нетранспарентност у финансијским пословима.

Кровне организације и добре праксе: Непрофитне организације које промовишу најбоље праксе и сертифициване рачуновође додатно јачају транспарентност.

4.2. Обавезе НПО у вези са извештавањем о финансијском пословању

Агенција за привредне регистре је овлашћена да води Регистар финансијских извештаја, прикупља, евидентира, обрађује, архивира и јавно објављује финансијске извештаје и документацију на сајту www.apr.gov.rs. Поменута обрада финансијских извештаја подразумева проверу рачунске и логичке усаглашености података у обрасцима финансијског извештаја (рачунска тачност), затим проверу да ли су ти извештаји достављени на свим прописаним обрасцима финансијског извештаја и да ли је уз те извештаје достављена сва прописана документација, као и проверу да ли је захтев за обраду финансијског извештаја достављен од стране законског заступника.

Непосредно, на основу поменутог закона, а одмах по окончању обраде финансијских извештаја, Агенција уступа податке из тих извештаја Народној банци Србије, Пореској управи и Републичком заводу за статистику. Податке из тих извештаја Агенција уступа и свим другим државним органима, на њихов захтев.

Број поднетих пријава због привредних преступа који се односе на недостављање финансијских извештаја од стране удружења, задужбина и фондација АПР-у, а на основу Закона о рачуноводству за период од 1. 1. 2021–31. 12. 2023. године је 9.343. Регистар финансијских извештаја нема повратне информације о исходима по свим поднетим пријавама.

Поднете пријаве за привредни преступ против других правних лица – непрофитни сектор, због пропуштања обавезе достављања финансијског извештаја:

- за 2019. годину – 3.068 пријава
- за 2020. годину – 3.153 пријаве
- за 2021. годину – 3.122 пријаве
- за 2022. годину – поступак подношења пријава ће започети у последњем кварталу 2024. године, када ће бити пуштена у рад унапређена апликација за подношење пријава.

Обавеза достављања финансијских извештаја удружења, задужбина и фондација Агенцији за привредне регистре, односно достављања изјаве о неактивности за она удружења, задужбине и фондације која нису имала пословних догађаја нити у пословним књигама имају податке о имовини и обавезама прописана је законом који уређује рачуноводство. Наведеним законом уређена

је обавеза удружења, задужбина и фондација да води пословне књиге, сачињава финансијске извештаје и подлеже вршењу ревизије финансијских извештаја, у складу са прописима о рачуноводству и ревизији, који се објављује у Регистру финансијских извештаја АПР.

У случају када НПО не достави финансијски извештај Агенцији за привредне регистре, Агенција по службеној дужности подноси пријаве за привредни преступ надлежном Основном јавном тужилаштву. Санкције изриче суд у покренутом поступку по привредном преступу. Висина казне прописана је Законом о рачуноводству и износи од 100.000 до 3.000.000 динара за правно лице, односно од 20.000 до 150.000 динара за одговорно лице у правном лицу.

Такође, удружења, задужбине и фондације су дужне на основу Закона о порезу на добит правних лица донетом 2001. године, Закона о порезу на доходак грађана донетом 2001. године и Закона о порезу на додату вредност донетом 2005. године, да достављају извештаје Пореској управи.

Резиме:

Агенција за привредне регистре у Србији је одговорна за прикупљање, обраду и објављивање финансијских извештаја непрофитних организација, укључујући удружења, задужбине и фондације. Непрофитне организације су дужне да подносе финансијске извештаје годишње, а ако то не учине, то доводи до оптужби за привредне преступе. Од 2021. до 2023. године поднето је 9.343 пријава за привредни преступ због неподношења финансијских извештаја. Правни оквир захтева од непрофитних организација да воде пословне књиге, припремају финансијске извештаје и подносе пореске извештаје. Санкције за непоштовање се крећу од 100.000 до 3.000.000 динара за организације и 20.000 до 150.000 динара за одговорна лица.

Фактори који указују на већу вероватноћу ФТ:

Неподношење финансијских извештаја: Упркос казнама, значајан број непрофитних организација и даље не подноси финансијске извештаје, што би потенцијално могло да прикрије незаконите активности или финансијске неправилности у вези са ФТ.

Фактори који указују на мању вероватноћу ФТ:

Обавезно финансијско извештавање: Непрофитне организације су законски обавезне да поднесу детаљне финансијске извештаје, што повећава транспарентност и олакшава праћење потенцијалне злоупотребе средстава.

Казне за непоштовање: Строге санкције за неподношење финансијских извештаја делују као одвраћајуће, обезбеђујући бољу усклађеност и смањујући вероватноћу финансијских активности које се не контролишу.

Размена података између надлежних органа: Размена финансијских података између Агенције за привредне регистре, Народне банке, Пореске управе и других државних органа омогућава свеобухватно праћење, смањујући шансе за злоупотребу ФТ.

Захтеви за ревизију: Удружења, задужбине и фондације подлежу финансијским ревизијама, што додатно јача надзор и ублажава ризик од злоупотребе.

4.3. Финансирање НПО сектора из буџета Републике Србије

Финансирање НПО из средстава буџета Републике Србије је децентрализовано и спроводи се на сва три нивоa власти – националном, покрајинском и локалном, где сами органи планирају средства за доделу НПО, циљеве те врсте подршке, услове, начин финансирања, трајање подржаних пројеката и др. Правни основ за финансирање НПО из буџетских средстава дефинисан је чланом 38 Закона о удружењима, којим су постављене основе финансирања и суфинансирања програма и пројеката удружења која реализују активности од јавног интереса из буџетских средстава. Овим чланом предвиђа се да „Влада уређује ближе критеријуме, услове, обим, начин, поступак доделе, као и начин и поступак враћања средстава у случају ненаменског коришћења”.

Уредба о средствима за подстицање програма или недостајућег дела средстава за финансирање програма од јавног интереса која реализују удружења („Службени гласник РС”, бр. 16/18) ближе дефинише критеријуме, услове, обим, начин и поступак доделе средстава НПО сектору, када су у питању средства из буџета РС.

Значај ове уредбе огледа се у успостављању процеса транспарентног финансирања из буџета РС, како удружења, тако и фондација и задужбина, јер обавезује органе да се средства додељују преко јавних конкурса уз јасно дефинисане процедуре објављивања и спровођења јавног конкурса, унапред дефинисане јасне критеријуме за доделу средстава, уз предвиђање обавезе редовног праћења спровођења одобрених пројеката и начина коришћења одобрених средстава, али и уз истовремену обавезу НПО да редовно доставља извештаје о реализацији одобрених пројеката.

Такође, овом уредбом дефинисана је обавеза свих органа јавне управе да доставе годишњи план расписивања јавних конкурса, дефинише се појам сукоба интереса и ситуације у којима може постојати сукоб интереса, како код чланова Комисије тако и код корисника средстава, као и мере за његово отклањање. Корисник средстава дужан је да пре склапања уговора надлежном органу достави изјаву да средства за реализацију одобреног пројекта нису на други начин већ обезбеђена као и изјаву о непостојању сукоба интереса и интерни акт о антикорупцијској политици.

Резиме:

Неке непрофитне организације добијају средства из буџета Србије, чиме се постављају додатни захтеви за транспарентност. Такво финансирање је децентрализовано на националном, покрајинском и локалном нивоу. Средства се додељују путем јавних тендера, са строгим критеријумима, праћењем и захтевима за извештавање како би се спречила злоупотреба. Непрофитне организације морају доставити извештаје о имплементацији пројекта и потврдити одсуство сукоба интереса и других извора финансирања.

Фактори који указују на мању вероватноћу ФТ:

Транспарентност у додели државних средстава: Процес јавног конкурса, са јасним критеријумима и обавезама извештавања, обезбеђује транспарентну расподелу и смањује ризик од злоупотребе.

Стриктно праћење издвајања државних средстава: Редовно праћење имплементације пројекта и коришћења средстава помаже у спречавању проневере.

Заштитне мере за сукоб интереса за државна издвајања: Обавезне изјаве о сукобу интереса и антикорупцијске политике повећавају одговорност.

4.4. Ширење свести у сектору непрофитних организација у циљу смањења ризика од злоупотребе непрофитног сектора за финансирање тероризма

У извештајном периоду остварена је значајна сарадња са НПО у области смањења ризика од злоупотребе непрофитног сектора за финансирања тероризма. Такође остварена је и сарадња са бројним донаторима који су подржали активности у овој области, боље разумевање ризика и унапређење сарадње два сектора.

Велики број скупова организован је управо у сарадњи НПО и државних органа али такође НПО саме граде свест и деле информације у комуникацији са својим донаторима о текућим напорима у спречавању злоупотребе НПО и донација у сврхе ФТ.

Успостављена је сарадња са пројектом „Спречавање прања новца и финансирање тероризма” Савета Европе у оквиру којег је током 2021. и 2022. године организовано више обука за представнике НПО у вези са бољим разумевањем ризика од злоупотребе непрофитног сектора за финансирање тероризма.

У организацији представника Управе за борбу против економског криминала и сарадњу Савета Европе (ЕЦЦД) у периоду од 21–23. 6. 2022. године одржана је онлајн регионална конференција под називом „Управљање ризицима од финасирања тероризма кроз НПО сектор на Западном Балкану и Турској”, којем су присуствовали представници свих држава Западног Балкана и Турске, укључујући и Републику Србију, где је између осталог и свим учесницима презентована Национална процена ризика Републике Србије од злоупотребе НПО сектора од финансирања тероризма.

Успостављена је сарадња са организацијом Партнери Србија и у сарадњи са њима организован је свеобухватан и темељан тренинг пореских инспектора, инспектора Министарства културе и управних инспектора и представника НПО сектора. Тренинг је организован у оквиру пројекта „*Serbian Anti-Money Laundering Initiative*”, који је финансиран од стране *American Bar Association, Rule of Law Initiative*. Наведени тренинг је одржан уз експертску подршку организације *K2 Integrity*. Тренинг је организован у Београду у хотелу Кристал у периоду од 10–14. октобра 2022. године. Главни циљ било је подизање капацитета цивилног друштва и приватног сектора ради примене законодавног оквира који се односи на спречавање прања новца и финансирање тероризма. Тренингу је присуствовало преко 30 представника НПО сектора и адвоката који су повезани са различитим НПО организацијама, где су представници НПО сектора упознати са ризицима, претњама и последицама које се односе на њихову злоупотребу од прања новца и финансирање тероризма.

У организацији представника Управе за борбу против економског криминала и сарадњу Савета Европе (ЕЦЦД), 20. и 21. децембра 2022. године у Стразбуру, као и у онлајн формату, одржан је онлајн семинар под називом „Спречавање корупције, прања новца и финансирање тероризма”, где су поред државних актера присуствовали и представници НПО сектора. Радионица је била корисна пре свега што је садржински обухватила начин процењивања ризика НПО сектора од финансирања тероризма, сазнања могу бити искоришћена на евентуалном побољшању процењивањем ризика, као и разумевања овог сектора у вези потенцијалне злоупотребе за финансирање тероризма.

У организацији пројекта „Спречавање прања новца и финансирање тероризма” Савета Европе од 30. новембра до 1. децембра 2023. године организован је дводневни скуп на тему „Управљања ризицима од злоупотребе непрофитног сектора”. Први дан скупа био је посвећен Спровођењу самопроцене ризика за непрофитне организације и познатим ризицима од прања новца и финансирања тероризма у вези НПО сектора, затим типологији за злоупотребу непрофитног сектора, док је другог дана било речи о идентификацији ризика и мерама за његово ублажавање.

Министарство за људска и мањинска права и друштвени дијалог је успоставило сарадњу са пројектом „За снажније грађанско друштво”, који је подржан од стране УСАИД и СДЦ, и током 2023. године испланирано је неколико важних активности са НПО. Одржан је низ дијалога (3) и радионица које су окупиле представнике институција, банкарског сектора, ОЦД и међународних организација. Ови састанци су омогућили отворене дискусије о практичним изазовима имплементације AML/CFT регулативе и дефинисали конкретне препоруке за унапређење усклађености, без додатног оптерећивања непрофитног сектора. У складу са препорукама са састанка, кроз пројекат је успостављена платформа за континуирани дијалог са Управом за спречавање прања новца, Удружењем банака и Министарством за људска и мањинска права и друштвени дијалог. Нека од питања која су адресирана су третирање стварних власника ОЦД у [Централној евиденцији стварних власника](#), отварање девизних и динарских рачуна и неуједначена пракса банака, процена ризика организација цивилног друштва као клијената банака итд. Организован је заједнички састанак, 27. новембра 2023. годин, о примени механизма за спречавање прања новца и финансирања тероризма. Главне теме састанка биле су осврт на нове предлоге дефиниције стварних власника, потенцијалне додатне смернице за имплементацију прописа о стварним власницима непрофитних организација те представљање примера из Холандије од стране водеће банке АБН АМРО и Холандског удружења банака, а састанку су присуствовали сви релевантни актери из цивилног и јавног сектора, као и удружења банака из Србије. Састанак је био

намењен и праксама које банке имају када су у питању правила о стварним власницима, као и други проблеми које НПО сектор има у пословању са банкама због спровођења АМЛ стандарда.

Поред тога, како је један од приоритета за ублажавање ризика изложености НПО од финансирања тероризма – промовисање саморегулације у оквиру самог сектора, у сарадњи са Партнерс Глобал, који спроводе пројектом „За снажније грађанско друштво” испланиране су бројне активности у овој области, од састанака до измене Етичког кодекса за НПО у контексту ФАТФ стандарда и Препоруке 8.

Поред тога, успостављена је сарадња са ЕУ ресурс центром за цивилно друштво у Србији који води Београдска отворена школа, и у сарадњи са ГИЗ-ом, организована прва у низу планираних обука за НПО сектор. Ова дводневна обука под називом „Непрофитне организације у систему спречавања прања новца и финансирања тероризма у Републици Србији” окупила је двадесетак представника ОЦД, који су на обуци упознати са основним међународним стандардима НПО сектора везано за финансирање тероризма, са резултатима Националне процене ризика и кључним ризицима за злоупотребу НПО сектора од финансирања тероризма. Обука је била јако интерактивна с пуно дискусије и размене искуства представника и цивилног и јавног сектора, чиме су се додатно приоритизовале теме о којима је у наредном периоду такође потребно организовати састанке са цивилним сектором.

У оквиру овог ЕУ ресурс центра за цивилно друштво у Србији, крајем 2023. године организоване су чак три обуке намењене представницима НПО на тему финансијске одрживости цивилног сектора, на којима је поред осталог било речи и о начинима прикупљања средстава и дозвољеним начинима финансијског пословања. Министарство је активно учествовало на овим догађајима износећи могућности финансирања ОЦД у оквиру буџетских средстава РС, али и свим обавезама организација када је у питању извештавање на основу добијених средстава на јавним конкурсима и о спроведеним пројектним активностима.

На свим одржаним састанцима у дискусији са представницима НПО сектора разговарано је о претходној Процени ризика и новим ризицима који су препознати у претходном периоду, као и праксама и процедурама које постоје у самим организацијама, а као позитивни искорак у изради нове Процене ризика јесте и организован састанак са представницима шест најрелевантнијих организација у августу 2024. године у циљу прикупљања коментара и сугестија у вези са израдом новог документа. Након финализације текста, планирана је организација новог радног састанка и упознавање НПО са првим нацртом Процене ризика, како би дали додатне сугестије и коментаре за унапређење овог документа.

Резиме:

Србија је предузела значајне кораке у подизању свести у сектору непрофитних организација како би се ублажио ризик од финансирања тероризма. Кроз сарадњу са међународним и домаћим партнерима, организоване су бројне обуке и радионице у циљу побољшања разумевања ризика и усклађености са ПН/ФТ прописима. Такође су уложени напори да се промовише саморегулација у сектору и побољша дијалог између непрофитних организација, финансијских институција и државних органа, осигуравајући да непрофитне организације могу да раде транспарентно без додатног оптерећења.

Фактори који указују на мању вероватноћу ФТ:

Изградња капацитета: Редовне обуке и радионице повећавају свест о ризицима ФТ у сектору непрофитних организација.

Саморегулација: Непрофитне организације се подстичу да усвоје мере саморегулације, као што су етички кодекси, како би се спречила злоупотреба.

Међусобни дијалог: Континуирани дијалог између непрофитних организација, финансијских институција и власти помаже у решавању оперативних изазова и обезбеђује бољу усклађеност.

4.5. Значај саморегулаторних механизма за смањење ризика од злоупотребе од стране непрофитних организација

Саморегулаторне иницијативе, чак иако им умањење ризика од финансирања тероризма није само по себи циљ, повећавају транспарентност и управљање у активностима НПО и самим тим чине НПО мање привлачним за злоупотребу од стране терориста и других злонамерних актера. Такође, тиме што смањује ризик од финансирања тероризма кроз мере које се спроводе унутар сектора, и које развијају саме НПО, саморегулација смањује или елиминише потребу за тиме да држава доноси различите мере које могу да утичу на деловање НПО.

НПО могу да смање ризик од злоупотребе уводећи процедуре финансијске контроле и управљања ризиком у самој организацији. До сада у Србији постоји више иницијатива за успостављање саморегулације у НПО сектору.

„Грађанске иницијативе” су још 2008. године иницирале израду Етичког кодекса за НПО са још преко 550 НПО. Кодекс је отворен за потписивање 2011. године, а организације и даље могу приступити попуњавањем приступнице. Потписивањем кодекса, НПО се обавезују да ће се придржавати кључних принципа поштовања људских права, друштвене промене и непрофитног карактера, активизма и одговорности. Неки од кључних принципа на које се НПО потписивањем Кодекса обавезују да ће их се придржавати су: поштовање закона, обезбеђивање највишег квалитета управљања, поседовање јасне политике за спречавање сукоба интереса, јавност рада, принципијелност у прикупљању средстава, као и њихово одговорно, ефикасно и ефективно трошење.

„Траг фондација” и пет других партнерских фондација у региону Западног Балкана су заједно развиле регионалне „Стандарде за транспарентност у прикупљању средстава” који су утемељени на принципима који важе у 11 земаља Европске уније, и допуњени консултацијама са организацијама цивилног друштва које су допринеле да се документ прилагоди ситуацији у региону. Намера ових стандарда је успостављање принципа добре праксе у процесу прикупљања средстава у заједници, чиме се повећава поверење грађана у рад НПО, и доприноси укупној легитимности, транспарентности и одговорности сектора. Коначна верзија стандарда је објављена средином 2014. године и потписало их је преко 130 невладиних организација из свих земаља Западног Балкана.

Такође, у Републици Србији је креирана и платформа *Нейрофијне.рс*, као информативни сервис и саморегулаторни алат који је развила и води организација „Каталист Балканс”. Објављивањем својих програмских, пројектних и финансијских података на овој платформи, организације добијају значку која потврђује њихову транспарентност, чиме се јача поверење у заједници и другим секторима олакшава проналазак поузданих партнера међу организацијама цивилног друштва. Постоје три нивоа бедева (бела, сива и плава), који одговарају различитим нивоима транспарентности. Укупно је 405 организација приступило овој платформи и њеним критеријумима за испуњавање транспарентности у раду.

Када је у питању организациона структура, транспарентност у погледу доступних информација у вези са активностима, запосленима, актима које су у обавези да донесу НПО, начин контроле прикупљања средстава у земљи и из иностранства, у контексту смањења рањивости злоупотребе сектора од финансирања тероризма, на основу доступних података који су добијени кроз сарадњу и јавни увид у статуте и финансијске извештаје НПО, закључак је да овај сектор има добро устаљене праксе којима позитивно утичу на смањење рањивости од злоупотребе.

У прилог томе иду јасне процедуре које постоје у НПО сектору код два новопрепозната ризика – *crowdfunding* и прослеђивања донација мањим организацијама од стране посредничких организација.

► Одговор на ризике у области *Crowdfunding*

У Србији од 2018. године „Каталист Балканс” води донацијску платформу за групно финансирање (*crowdfunding*) – *Donacije.rs*. До августа 2024. године су НПО покренуле 233 *crowdfunding* кампање на овој платформи и прикупили преко 150 милиона динара подршке грађана и компанија. Каталист је развио процес од осам корака којим осигурава легитимност кампања и употребе средстава.

1. Верификација правног статуса: На основу података из пријавног формулара, потврђује се да је организација регистрована као непрофитно лице у Србији путем портала Агенције за привредне регистре (АПР). Проверава се и да ли је рачун у блокади у јединственом регистру рачуна НБС.
2. Провера базе података: Прегледава се историја прикупљања средстава и претходна искуства организације користећи Каталист базу филантропских података *Giving Balkans* и идентификују се претходни донатори и кампање.
3. Провера листа санкција: Верификује се да организација и њен кључни кадар нису на било којој званичној листи санкција, укључујући листе Управе за спречавање прања новца (Србија), Уједињених нација и OFAC (SAD).
4. Верификација области: Проверава се да је организација регистрована за област коју желе да адресирају. На платформи нису дозвољене кампање и пројекти који промовишу дискриминацију, нетолеранцију или говор мржње против било које особе или групе на основу расе, етничке припадности, вере, пола, сексуалне оријентације или било које друге карактеристике. Поред тога, комерцијални подухвати који траже профит, политичке кампање или прикупљање средстава за политичке странке, као и пројекти који укључују незаконите активности или подстичу насиље су строго забрањени. Такође нису дозвољене кампање које експлоатишу осетљиве теме, доводе у заблуду донаторе, или крше права интелектуалне својине. Платформа је посвећена подршци непрофитним иницијативама са циљем општег добра, осигуравајући да све кампање буду у складу са мисијом промовисања позитивног друштвеног утицаја и развоја заједнице.
5. Процена капацитета: Процењује се капацитет организације да води кампању прикупљања средстава уз подршку Каталиста, на основу поднетог пријавног формулара, са фокусом на величину њихове заједнице и квалитет односа са њиховим подржаваоцима.
6. Попуњавање профила: Захтева се од организација да попуне своје профиле на платформи *Nonprofitne.rs*, у власништву Каталиста, укључујући финансијске и програмске податке о раду, који се ажурирају са њиховим годишњим финансијским и наративним извештајима.
7. Извештавање након кампање: Организације су у обавези да поднесу финансијске и наративне извештаје о напретку имплементације пројекта и коришћењу средстава након завршетка кампање. Извештаје са фотографијама, кратким описом и *Excel* табелом достављају Каталисту, као и свим својим подржаваоцима и донаторима.
8. Права на мониторинг: Уговором између Каталиста и организације, Каталист има право да затражи надзор над пројектом и прегледа рачуне.

Студија случаја

За шест година рада платформе *Donacije.rs*, Каталист је једном одбио да омогући једној непрофитној организацији (фондацији) да лансира *crowdfunding* кампању. Праћењем наведених процеса, октобра 2022. године је установљено да је НПО која се пријавила за кампању регистрована на истој адреси на којој је регистрована и компанија за трговину оружјем, а која је на OFAC листи санкција. Такође је установљено да су заступници фондације чланови најуже породице власника компаније, који је такође под санкцијама САД и УК, те да постоји велики ризик од прања новца стеченог илегалном трговином оружјем.

➤ **Одговор на ризике код прослеђивања донација мањим организацијама од стране посредничких организација**

Према истраживању „Стратегије донатора у времену промене парадигме” које је Каталист Балканс објавио крајем 2023. године, а које су финансирали Фонд за отворено друштво, Фонд браће Рокфелер и Балканска мрежа за развој цивилног друштва, порастао је проценат страних и међународних донатора који користе регрантинг као грантинг механизам. Према истраживању, чак 73% донатора активних на Западном Балкану у својој грантинг стратегији има предвиђен регрантинг (додељивање једног већег гранта једној организацији, која онда даље врши прераспodelу тих средстава мањим организацијама и неформалним групама).

У складу са тим, НПО сектор у Србији је развио своје механизме контроле и управљања финансијским средствима, нарочито када је у питању регрантирање средстава мањим организацијама, посебно када се ради о неформалним организацијама. Рад нерегистрованих удружења, односно неформалних група је у Србији потпуно легалан, али је финансирање пројеката таквих удружења отежано и повезано са административним и пореским препрекама и ризицима. Неформалну групу чини више грађана који су се окупили око решавања различитих проблема у заједници, као што су уређење јавних површина и сређивање простора, очувања природе, организовање културних догађаја, догађаја за младе итд. Неформалне групе осмишљававају и спроводе пројекте, имају потребе и заслужују подршку иако нису регистровани у Агенцији за привредне регистре, па самим тим немају матични број, порески број и пословни рачун у банци. Рад неформалних организација подржава одређен број донатора и организација у Србији, али највише искуства има Траг фондација, а од скоро и Београдска отворена школа, као ЕУ ресурс центар.

С тим у вези НПО сектор изградио је механизме саморегулације и контроле утрошка средстава:

- За реализацију и директан надзор имплементације пројеката неформалних група ангажоване су регистрована удружења која имају улогу посредничких организација (*intermediary organisations*), која покривају одређене делове Србије тако да су физички ближа неформалним групама;
- Мандат посредничких организација је да расписују јавни позив за пројекте неформалних група на територији коју покривају, примају предлоге пројеката, врше проверу неформалних група, врше селекцију и бирају које пројекте неформалних група ће подржати.
- Пре склапања уговора о подршци пројекта лично се упознају са члановима неформалне групе и склапају писмени уговор.
- Након потписаног уговора, врше сва плаћања потребних трошкова (услуга и добара) пројекта неформалне групе у складу са договореним буџетом пројекта, тако што чланови неформалне групе иницирају плаћање, у складу са буџетом пројекта, прикупљају сву пропратну документацију о утрошку, узимају предрачун на име посредничке организације, а посредничка организација врши проверу оправданости трошка и непосредно врши плаћање добављачу, који након тога добро или услугу испоручује директно неформалној групи.
- Посредничке организације прате спровођење пројекта неформалних група, врше контролу на лицу места и извештавају носиоца пројекта и донатора о целокупној имплементацији пројекта.

Поред тога, дефинисане су и остале стандардне мере превенције и контроле када посредничка НПО даље распоређује средства на мање НПО:

- Унапред прописане, јасно дефинисане, јавне и транспарентне, свеобухватне и конкурентне процедуре за избор организација којима ће подршка бити пружена;
- Организације и пројекте који ће бити подржани бира вишечлана комисија за селекцију, на основу унапред дефинисаних критеријума, коју чине искусни чланови, који имају стручност, искуство и добро су информисани о релевантним темама;

- Пријаве предлога пројеката НПО се достављају у електронској форми, што гарантује транспарентност, спречавање додатних и накнадних интервенција и укључивање целих програмских тимова у процес селекције и праћење спровођења;
- Увек се потписује детаљан писмени уговор о донацији са добитником средстава, са јасно дефинисаним правима и обавезама за обе стране;
- Јачање капацитета мањих организација, организација редовних обука о финансијском управљању, као и на друге потребне теме;
- Мониторинг посете организацијама током спровођења пројеката у њиховим просторијама или местима спровођења активности са узорковањем документације на увид (*spot check* контрола);
- У финансијском извештавању организација која добије средства је у обавези да целокупну документацију о трошковима (100%), достави носиоцу пројекта и посредничкој организацији, а документацију чине сви рачуни, изводи из банке, уговори, спроведене набавке, уписне листе учесника, различити резултати активности, фотографије и бројни други докази;
- Организовање редовних састанака са добитницима средстава;
- Праћење и посете кључним активностима на подржаним пројектима;
- Пројекат се увек завршава детаљним извештајем, који има два дела: финансијски и извештај о резултатима и активностима;
- Након спроведених пројеката увек се врши екстерна финансијска ревизија (*audit*) коју обављају овлашћене ревизорске куће.

Резиме:

Саморегулаторни механизми у сектору непрофитних организација у Србији значајно смањују ризик од злоупотребе за финансирање тероризма промовисањем транспарентности, одговорности и доброг финансијског управљања. Иницијативе као што су Етички кодекс, регионални стандарди за транспарентност прикупљања средстава и платформе као што су *Нейрофитне.рс* успостављене како би се осигурало да непрофитне организације раде са интегритетом. Поред тога, свеобухватни процеси у платформама за *crowdfunding* као што су *Донације.рс* и поступци поновног одобравања од стране посредничких организација додатно ублажавају ризик од финансијске злоупотребе. Ове иницијативе помажу у изградњи поверења са јавношћу и смањују потребу за државном интервенцијом у сектору непрофитних организација.

Фактори који указују на већу вероватноћу ФТ:

Crowdfunding ризици: Растућа употреба *crowdfunding* платформи, док генерално регулисана, представља потенцијалну рањивост ако се не прати пажљиво.

Прослеђивање средстава неформалним групама: Финансирање нерегистрованих и неформалних група може представљати додатне ризике због њихових мање формалних структура.

Фактори који указују на мању вероватноћу ФТ:

Саморегулаторне иницијативе: Етички кодекси, стандарди транспарентности и платформе попут *Нейрофитне.рс* јачају управљање и транспарентност НПО.

Crowdfunding заштитне мере: *Crowdfunding* платформе прате ригорозне процесе, укључујући провере и верификацију, осигуравајући да се средства користе одговорно.

Поновно одобравање контроле: Посредничке организације имају добро дефинисане процедуре за управљање и праћење средстава дистрибуираних мањим и неформалним групама, смањујући злоупотребу.

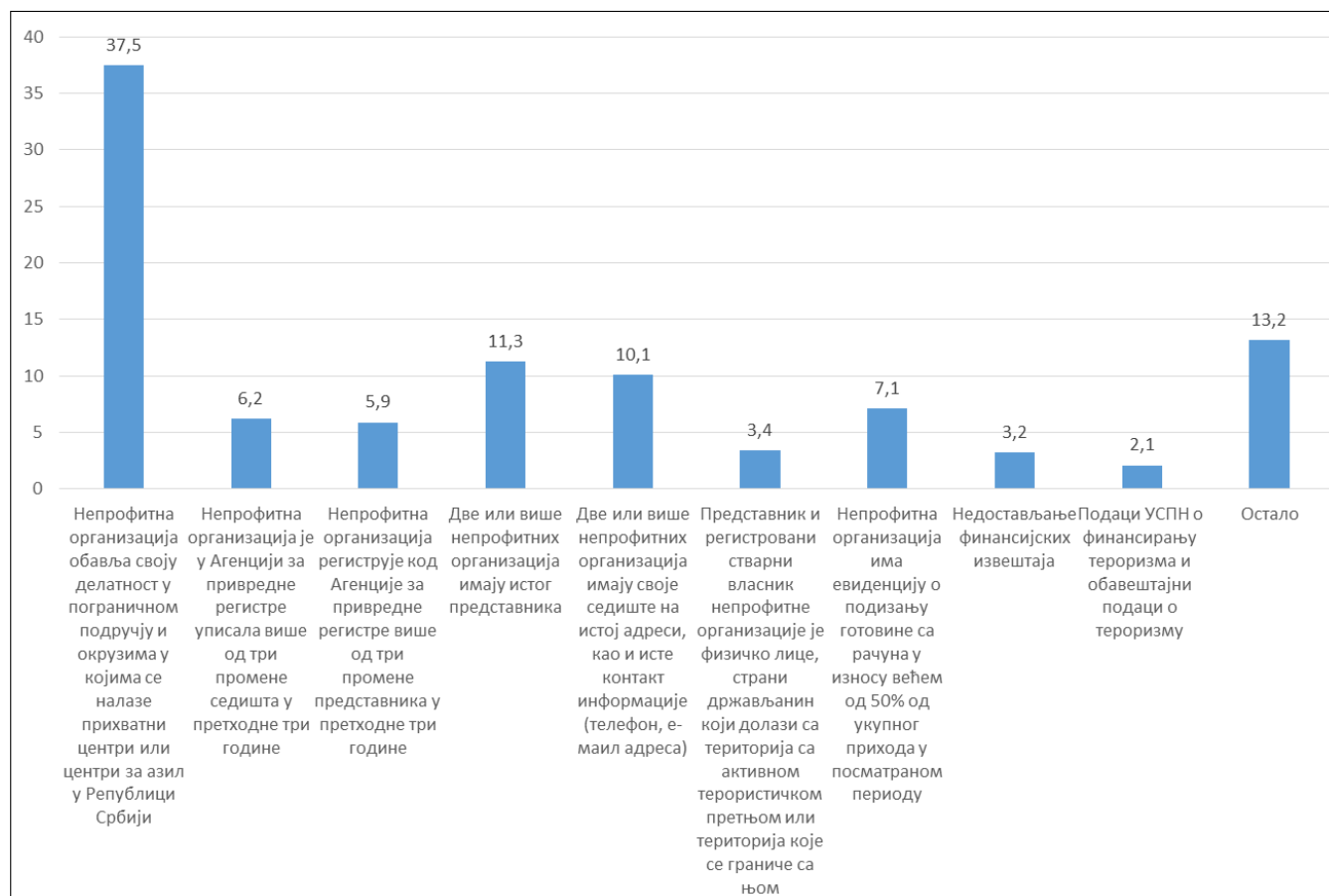
Екстерне ревизије: Редовне спољне финансијске ревизије пројеката повећавају одговорност и спречавају финансијску злоупотребу.

4.6. Резултати супервизије

У периоду од 2021. до 2023. године извршени су обједињени надзори над 64 удружења и 10 фондација и задужбина.

Селекција надзираних НПО је извршена на основу критеријума који су проверени кроз базе надлежних државних органа, а посебно на основу базе података АПР, НБС, Пореске управе и УСПН. Најзаступљенији критеријуми у селекованим надзираним НПО су:

1. Непрофитна организација обавља своју делатност у пограничном подручју и окрузима у којима се налазе прихватни центри или центри за азил у Републици Србији (37,5%);
2. Непрофитна организација је у Агенцији за привредне регистре уписала више од три промене седишта у претходне три године (6,2%);
3. Непрофитна организација региструје код Агенције за привредне регистре више од три промене представника у претходне три године (5,9%);
4. Две или више непрофитних организација имају истог представника (11,3%);
5. Две или више непрофитних организација имају своје седиште на истој адреси, као и исте контакт информације (телефон, е-маил адреса) (10,1%);
6. Представник и регистровани стварни власник непрофитне организације је физичко лице, страни држављанин који долази са територија са активном терористичком претњом или територија које се граниче са њом (3,4%);
7. Непрофитна организација има евиденцију о подизању готовине са рачуна у износу већем од 50% од укупног прихода у посматраном периоду (7,1%);

Слика 7: Најзаступљенији критеријуми у селекованим надзираним НПО

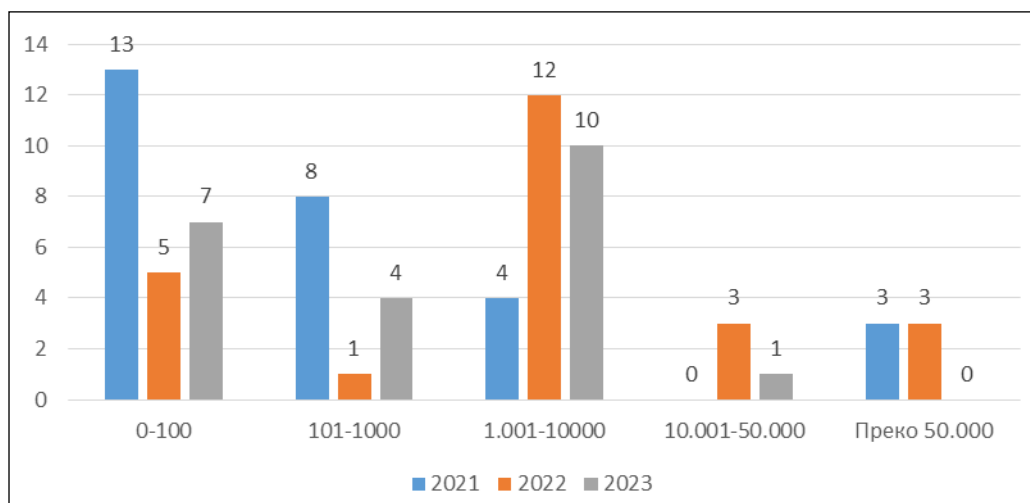
Процена ризика од злоупотребе непрофитног сектора у циљу финансирања тероризма

8. Недостављање финансијских извештаја (3,2);
9. Подаци УСПН о финансирању тероризма и обавештајни подаци о тероризму (2,1);
10. Остало (13,2).

Радна група је преузела свеобухватан и ефикасан надзор над одабраним непрофитним организацијама при чему нису добијени подаци о финансирању тероризма или могућим злоупотребама финансирања тероризма.

Табела 7: Надгледане непрофитне организације од стране Радне групе

КОНТРОЛИСАНИ НПОС	2021	2022	2023
БРОЈ КОНТРОЛА	28	24	22
УКУПАН ПРИХОД	410.198.000.00	886.457.000.00	66.749.000.00
БРОЈ ЗАПОСЛЕНИХ	54	203	12

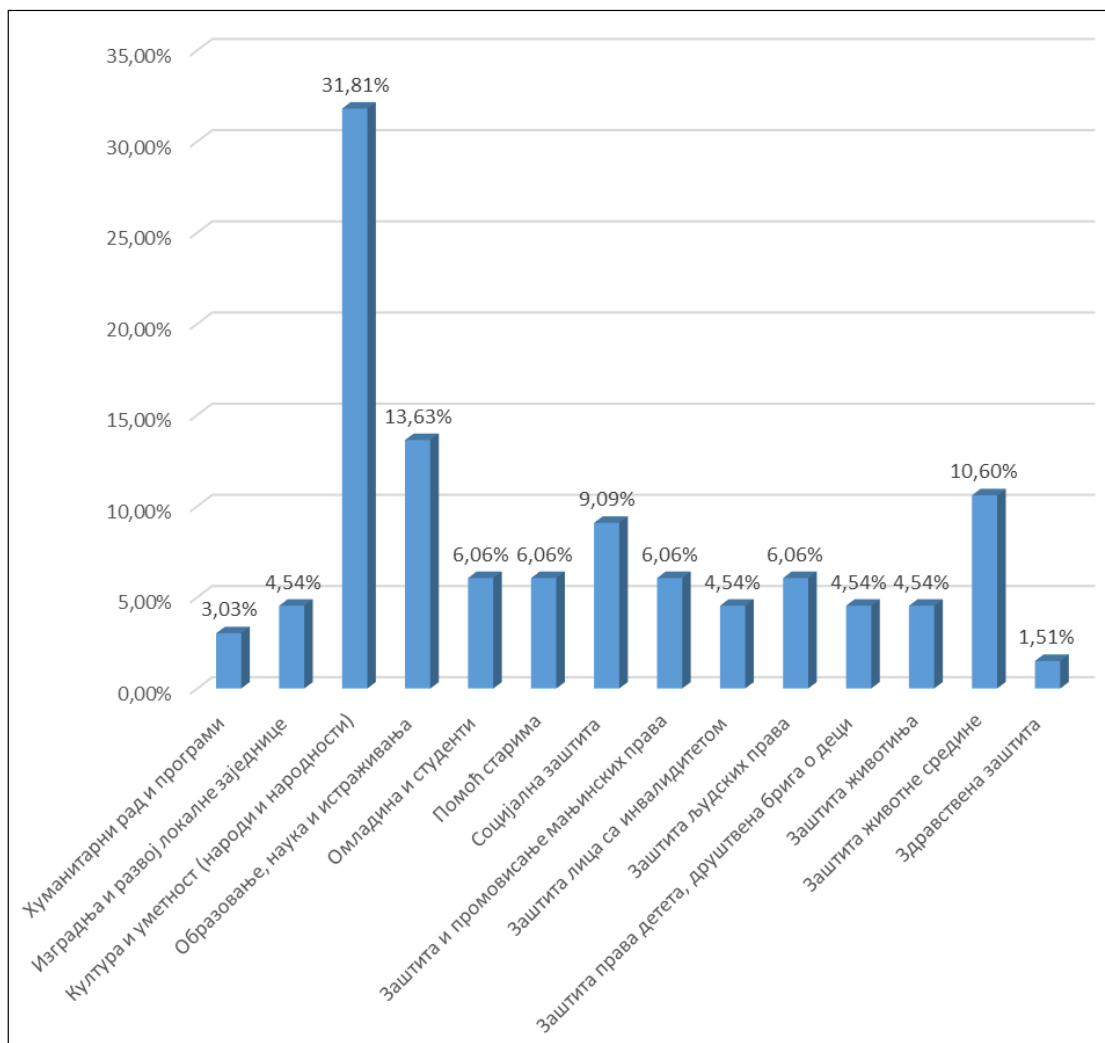

Слика 8: Укупни приходи контролисаних непрофитних организација у 000 динара

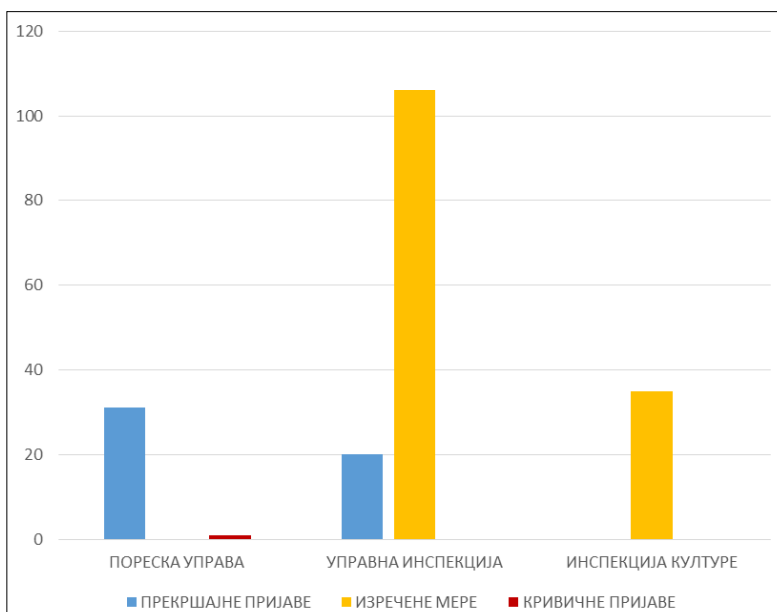
Сва надзирана удружења су као примарну област остваривања циљева дефинисала више различитих циљева „Култура и уметност” (народа и народности), „Образовање, наука и истраживања”, „Заштита животне средине”, „Социјална заштита” и други (графикон 14).

Основ за подношење прекршајне пријаве **Пореске управе** огледа се у томе што су удружења:

- вршила подизање готовине за разне набавке које нису у сврху обављања делатности: куповина намештаја, беле технике, санитарија, итд;
- вршила подизање готовине, а не поседује валидну документацију којом би правдао исто;
- вршила подизање готовине за плаћање комуналних рачуна другим физичким лицима који нису чланови удружења;
- вршила подизање готовине на име путних и материјалних трошкова у иностранству заступника удружења без валидне документације;
- вршила плаћање платним картицом без валидне документације којом би се правдао основ и оправданост исплате;
- вршила исплате другим физичким лицима без доказа да су иста и исплаћена;
- вршила подизање готовине за набавку горива иако удружење нема евидентирано возило у својим пословним књигама нити закључен уговор о закупу истог;

Слика 9: Област остваривања циљева надзираних удружења

Слика 10: Резултати обједињеног надзора

Процена ризика од злоупотребе непрофитног сектора у циљу финансирања тероризма

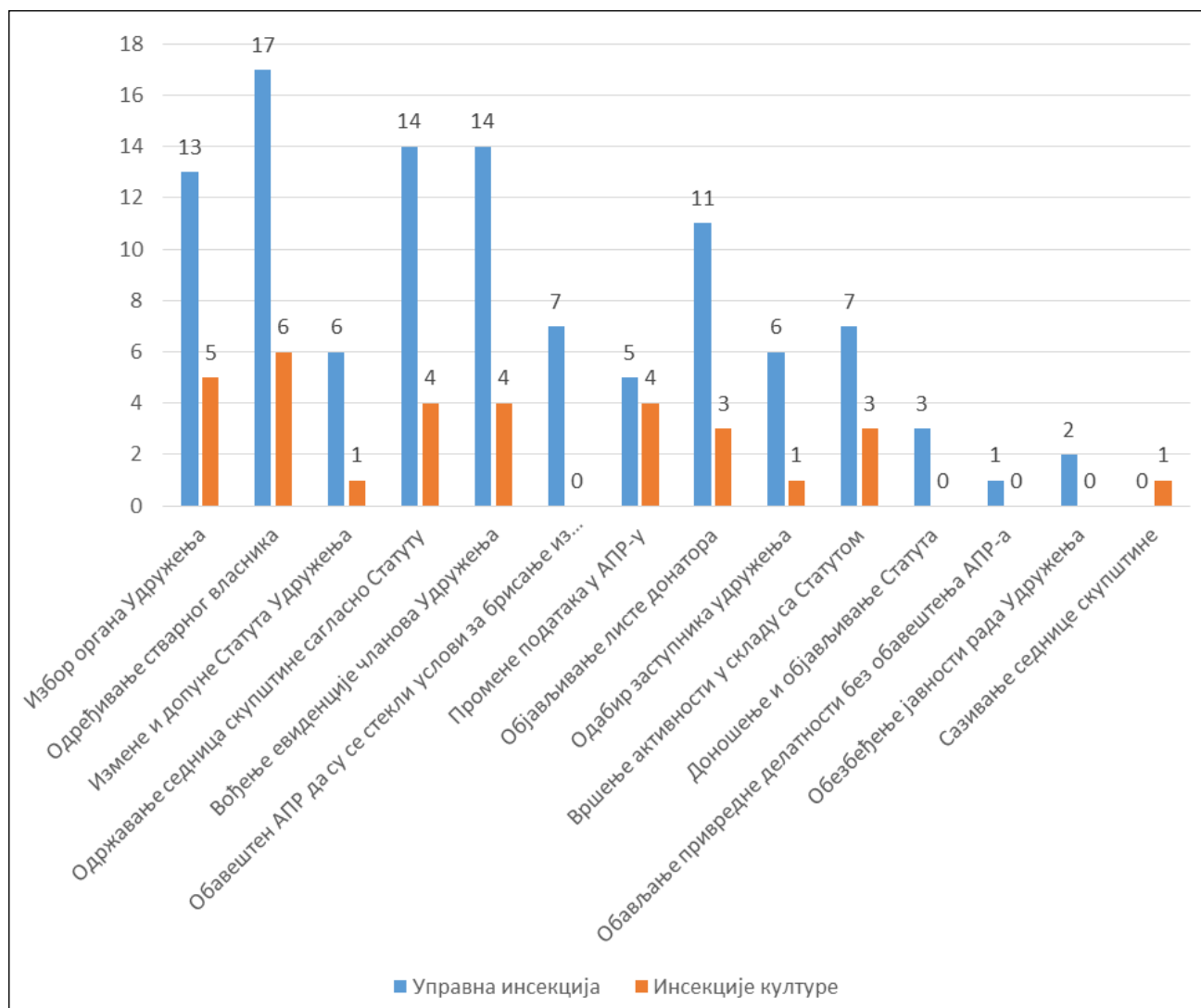
- вршила подизање готовине за одређене пројекте/догађаје без било каквих доказа да су исти и спроведени;
- вршила књижење прихода од продаје производа и услуга на рачун прихода од донација чиме су смањиле пореске обавезе итд.

Пред Прекршајним судом по 20 захтева поступак је у „процесу одлучивања” а по 11 захтева донета је осуђујућа пресуда и то:

- 3 опомене за правно и одговорно лице;
- 1 опомена за одговорно лице;
- 1 опомена за правно лице;
- 3 новчане казне за правно лице у распону од 50.000,00 до 100.000,00 динара;
- 4 новчане казне за одговорно лице у распону од 10.000,00 до 45.000,00 динара.

Такође, Пореска управа је, Основном јавном тужилаштву, поднела 1 пријаву за привредни преступ.

У периоду од 2021 до 2023. године од стране Управне инспекције и инспекције Министарства културе изречена је 141 мера:

Слика 11: Структура изречених мера

Управни инспекторат је поднео 10 захтева за покретање прекршајног поступка због неко-ришћења имовине у сврху остваривања статутарних циљева удружења (члан 41. Закона о удружењима) а на основу записника пореских инспектора, 8 захтева су још увек у процедури.

По једном захтеву за покретање прекршајног поступка Прекршајни суд је донео пресуду којом је утврђена одговорност удружења и одговорног лица и изречена новчана казна за одговорно лице у износу од 5.000,00 динара, а за правно лице новчана казна у износу од 50.000,00 динара из разлога што није коришћена имовина удружења само за остваривање статутарних циљева удружења, већ је имовина удружења дељена члановима удружења и са њима повезаним лицима.

По једном захтеву за покретање прекршајног поступка Прекршајни суд је донео пресуду којом је утврђена одговорност удружења и одговорног лица и изречена мера опомене за правно лице и новчана казна од 5.000,00 динара за одговорно лице из разлога што није коришћена имовина удружења само за остваривање статутарних циљева удружења, већ је имовина удружења дељена члановима удружења и са њима повезаним лицима.

У највећем броју случаја вршено је подизање готовине без валидне документације и доказа да је иста подигнута и утрошена у сврху обављања делатности, чиме имовину удружење није користило за остваривање статутарних циљева, односно без доказа да је била у сврху остваривања статутарних циљева, што је нарочито значајно са аспекта финансирања тероризма.

Радна група за обједињени надзор над непрофитним организацијама је, поред изречених мера које су проистекле из надлежности органа који спроводе надзор, у обавези да поступа и по Закону о ограничавању располагања имовином у циљу спречавања тероризма и ширења оружја за масовно уништење. Међутим, у досадашњем периоду није било случајева примене одредаба наведеног закона.

У складу са методологијом за извршење непосредне контроле над удружењима значајан проценат запажања инспектора током вршења обједињеног надзора тиче се вршења одређених активности у удружењу, а које нису предвиђене статутом истог и/или који могу указивати на њихову злоупотребу од финансирања тероризма.

Једно од запажања односи се на коришћење просторија удружења, у верском објекту, за организовање исламске верске наставе за децу уз ангажовање наставника са других подручја. Индикативно је да се наведене просторије налазе у непосредној близини основне школе у којој се иначе и одржава настава из веронауке.

Новчана помоћ малолетним лицима без једног родитеља, по правилу оца, без доказа о смрти тог родитеља.

У појединим удружењима запажене су просторије опремљене за спавање људи, са намештеним креветима, без ваљаног оправдања у статусу.

У односу на средње-високо и високо ризичне НПО, на основу резултата надзора, уочени су ризици који се односе на слабости у култури управљања:

- ▶ недостаци у избору чланова органа и вођењу евиденција чланова НПО у складу са законом;
- ▶ подизање готовине са рачуна НПО без валидне документације;
- ▶ трошење средстава супротно статутарним циљевима;
- ▶ вршење активности које нису одређене статутом;
- ▶ непоштовање обавеза извештавања Регистратора о променама.

Резиме:

Од 2021. до 2023. године, надлежни органи су спровели надзор над 64 удружења и 10 фондација и задужбина, откривши неколико финансијских неправилности и прекршаја који су се најчешће односили на: неовлашћено подизање готовине, потрошњу без одговарајуће документације и активности које нису биле усклађене са статутарним циљевима организација. У неколико случајева изречене су новчане казне и упозорења, док су неки случајеви још у току. Нису идентификовани директни случајеви везани за финансирање тероризма, али су неправилности указале на недостатак финансијске контроле и управљања у НПО, повећавајући потенцијал за њихову злоупотребу од ФТ.

Фактори који указују на већу вероватноћу ФТ:

Подизање готовине без документације: Идентификовано неовлашћено подизање готовине без доказа о сврси потрошње указује да још увек постоје недостаци у финансијској дисциплини непрофитних организација.

Трошење средстава изван статутарних циљева: Средства утрошена на активности које нису предвиђене статутом организације у појединим случајевима указују на даљу потребу за побољшањем управљања.

Неадекватне праксе управљања: Слабости идентификоване у управљачким структурама и вођењу евиденције у оквиру непрофитних организација повећавају ризик од лошег финансијског управљања и потенцијалне злоупотребе.

Фактори који указују на мању вероватноћу ФТ:

Активне инспекције и надзор: Редовне инспекције од стране државних органа помажу у идентификацији и решавању финансијских неправилности, смањујући ризик од злоупотребе ФТ.

Санкције за непоштовање: Новчане казне и административне мере предузете против неуклађених непрофитних организација служе као одвраћајуће, подстичући боље финансијске праксе.

4.7. Сарадња и координација

Након извршеног надзора, поступајуће инспекције поред записника из своје надлежности сачињавају обједињени извештај о извршеном надзору. Извештај су са приложеним записницима у обавези да проследе Координационој комисији за инспекцијски надзор и Радној групи за контролу над непрофитним организацијама.

По пријему извештаја Радна група има обавезу да изврши њихову анализу и проследи их Националном координационом телу за борбу против тероризма (у даљем тексту: НКТ), које континуирано разматра наведене извештаје и користи их у складу са својом надлежношћу која се тиче борбе против тероризма и финансирања тероризма. Истовремено, Координација комисија за инспекцијски надзор има обавезу да обавести и Координационо тело за спречавање прања новца и финансирања тероризма, како би ово тело континуирано пратило реализацију активности предвиђених Акционим планом за спровођење Националне процене ризика за спречавање прања новца и финансирање тероризма. На овај начин је успостављен механизам који осигурава да у случају постојања сумње у умешаност НПО организације у финансирање тероризма такве информације буду прослеђене надлежним органима у циљу предузимања превентивних и/или истражних радњи.

У систему у свим надлежним државним органима Р. Србије који се баве спречавањем злоупотребе НПО сектора од финансирања тероризма одређене су контакти за међународну сарадњу.

Резиме:

Након инспекција непрофитних организација, извештаји се обједињују и шаљу Националном координационом телу за борбу против тероризма и Координационом телу за спречавање прања новца и финансирања тероризма. Овај систем осигурава да се свака сумња на умешаност и злоупотребу непрофитних организација у финансирање тероризма прослеђује надлежним органима, уз успостављене механизме за континуирано праћење и међународну сарадњу.

Фактори који указују на мању вероватноћу ФТ:

Координисани надзор: Укључивање наведених тела у разматрање и поступање по извештајима инспекције повећавају будност свих учесника у систему надзора.

5. КЛАСИФИКАЦИЈА РИЗИКА

Анализом само општих показатеља, без укључивања специфичних са аспекта финансирања тероризма, није могуће на релевантан начин рангирати НПО у контексту његових злоупотреба од финансирања тероризма. Из тог разлога Радна група је укључила специфичне показатеље и извршила анализу и рангирање НПО ради утврђивања њихове подложности од злоупотребе од ФТ:

- укупна вредност прилива и одлива средстава из држава са активном терористичком претњом по Р. Србију по основу помоћи и поклона;
- осуђујуће пресуда, оптужнице и истраге за кривична дела повезана са тероризмом, укључујући и финансирање тероризма;
- обавештајне податке о финансирању тероризма или тероризму;
- податке из надлежности ФОС-а;
- типологије финансирања тероризма укључујући изворе, правце кретања и коришћене канале за пренос средстава, као и повезаност НПО са терористичким ентитетима, злоупотребе програма НПО за финансирање и врбовање;
- процену блискости НПО са терористичким ентитетима и прикупљање и пренос средстава за терористичке ентитете и потрошња средстава у њихово име;
- непрофитне организације са седиштем у окрузима са државном границом и/или административном линијом у којима је регистрован увећан прилив миграната који су пореклом са територија са активном терористичком претњом или територијама које се са истим граниче;
- заступник и евидентирани стварни власник непрофитне организације је физичко лице, страни држављанин који је пореклом са територија са активном терористичком претњом или територијама које се са истим граниче;
- члан непрофитне организације је физичко лице, страни држављанин који је пореклом са територија са активном терористичком претњом или територијама које се са истим граниче;
- непрофитна организација, чије је седиште на територији са активном терористичком претњом или територијама које се са истим граниче, а која има представништво у Републици Србији;
- непрофитне организације за које доступни подаци указују на повезаност са лицима и организацијама које се доводе у везу са терористичким активностима;
- код непрофитне организације су у претходном обједињеном инспекцијском надзору уочене активности које могу бити повезане са финансирањем тероризма.

На основу индикатора из поглавља 2.1. НПО су рангиране у шест скупова ризика и то:

- у скупу „нису ризичне” сврстане су НПО које имају мање од три заједничка општа показатеља;
- у скупу „нискоризичне” су НПО које имају три заједничка општа показатеља;
- у скупу „ниско ка средње ризичним” су НПО које имају четири заједничка општа показатеља;
- у скупу „средње ризичне” су НПО које имају пет заједничких општих показатеља;

- у скупу „средње ка високо ризичним” су НПО које имају шест заједничких општих и специфичних показатеља;
- у скупу „високо ризичне” су НПО које имају више од шест заједничких општих и специфичних показатеља.

Утврђено је да 86,35% од укупног броја НПО има један и/или два општа показатеља, при чему је показатељ „Уопштени и генерички дефинисани циљеви” заступљен у свим случајевима те на овај начин није могуће одредити степен ризика.

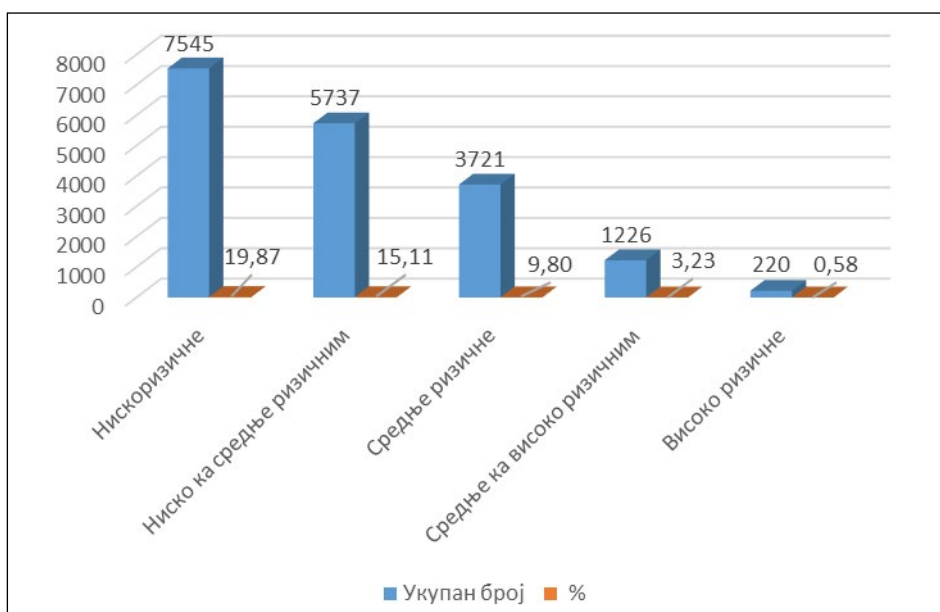
Даљом анализом је утврђено да:

- 19,87% од укупног броја активних НПО има три општа показатеља, при чему је заједнички критеријум остао „Уопштени и генерички дефинисани циљеви”, и сврстани су у нискоризичне;
- 15,11% од укупног броја активних НПО, имају четири показатеља при чему су заједнички за овај скуп „Уопштени и генерички дефинисани циљеви” и „Две и више организација имају истог заступника и/или оснивача” и сврстани су у ниско ка средње ризичним.

Међутим, увођењем специфичног показатеља „Седиште организације се налази у пограничном подручју, односно у близини центара за мигранте” издиференциран је број НПО које су индикативне по пет критеријума и њих је 3.721, односно 9,8% од укупног броја активних НПО и исте су сврстане у категорију средње ризичних.

Даљим укључивањем посебних показатеља (непрофитна организација има евидентирано подизање готовине са рачуна у износу већем од 50% од укупних прихода у посматраном периоду, заступник и евидентирани стварни власник непрофитне организације је физичко лице, страни држављанин који је пореклом са територија са активном терористичком претњом или територијама које се са истим граниче, непрофитне организације за које доступни подаци указују на повезаност са лицима и организацијама које се доводе у везу са терористичким активностима и други) у анализу утврђен је број НПО који је разврстан у категорије средње ка високо ризичним и високоризичне, и то:

- Средње ка високо ризичним је 1.226, односно 3,23% од укупног броја активних НПО;
- Високо ризичних је 220, односно 0,58% од укупног броја активних НПО.

Слика 12: Број НПО по категорији ризика

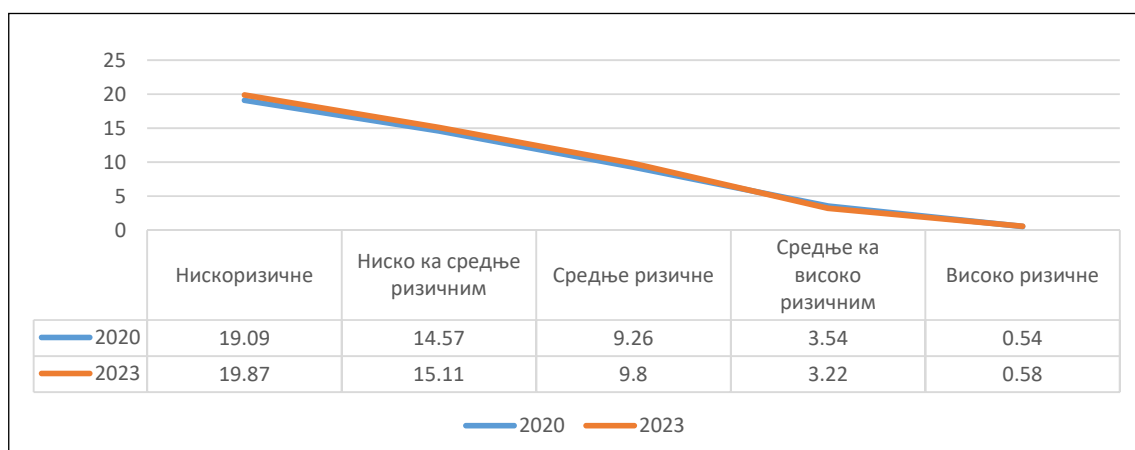
На овај начин вршен је и одабир обједињеног надзора НПО по приоритетима:

- Контрола високо ризичних НПО;
- Контрола средње ка високоризичним НПО;
- Контрола средње ризичних НПО;
- Контрола ниско ка средње ризичним НПО;
- Контрола ниско ризичних НПО.

Важно је напоменути да се непосредно пред сваки обједињени надзор врши провера НПО које нису ризичне, као и провера ризичних НПО како би се евентуално утврдило одступање од дефинисаних скупова. У периоду 2021–2023. године нису уочена одступања која би била релевантна са аспекта статистичке анализе.

На основу добијених резултата анализе НПО сектора са аспекта злоупотребе у сврху финансирања тероризма закључујемо да је НПО сектор у одређеној мери подложен злоупотреби, јер је 0,58% од целокупног НПО сектора у високом, а 3,23% средње ка високом ризику.

Такође, утврђено је да НПО сектор у Р. Србији није високо ризичан, јер се 81,2% НПО не сматра уопште ризично за злоупотребу од финансирања тероризма.

Слика 13: Ризичне НПО по категоријама у односу на укупан број активних НПО

Анализа и рангирање НПО по степену ризика указали су на незнатно повећање нискоризичних, ниско ка средње ризичним и средње ризичних НПО у посматраном периоду у односу на претходну Процену ризика. Наведено повећање сразмерно је повећању укупног броја НПО у анализираном периоду у односу на претходни.

Резиме:

Радна група спровела је класификацију ризика непрофитних организација анализирајући опште и специфичне индикаторе који се односе на потенцијалну злоупотребу за финансирање тероризма. Непрофитне организације су категорисане у шест нивоа ризика у распону од неризичних до високоризичних. Анализа је показала да се већина непрофитних организација (81,2%) не сматра ризичним, са само 0,58% класификованим као високоризичним, а 3,23% као средњим до високим ризиком. Специфични показатељи, као што су подизање готовине и везе са појединцима из региона високог ризика, допринели су класификацији ризичнијих непрофитних организација.

Фактори који указују на већу вероватноћу ФТ:

Подизање готовине: Подизање готовине без одговарајуће документације су симптоматичне за високоризичну категорију непрофитних организација.

Везе са иностранством: Везе са појединцима из високоризичних или пограничних региона са активним терористичким претњама идентификоване су као фактори за класификацију високог ризика.

Општи циљеви: Непрофитне организације са широко дефинисаним циљевима теже се прате и подложније су злоупотреби.

Фактори који указују на мању вероватноћу ФТ:

Низак проценат високоризичних непрофитних организација: Само мали део непрофитних организација класификован је у средње ка високом ризику.

Проактивне инспекције: Редовне инспекције и приоритетна контрола над високоризичним непрофитним организацијама помажу у ублажавању потенцијалне злоупотребе.

**ОПШТИ ЗАКЉУЧАК АНАЛИЗЕ ЗЛОУПОТРЕБЕ НПО СЕКТОРА
ОД ФИНАНСИРАЊА ТЕРОРИЗМА**

Приступ Србије сектору непрофитних организација настоји да успостави баланс између транспарентног развоја сектора са дефинисаним мерама за спречавање његове злоупотребе за финансирање тероризма. Свеобухватан правни и институционални оквир обезбеђује целовит регулаторни надзор, укључујући строге системе регистрације, праћења и обавезно финансијско извештавање, у циљу транспарентности и одговорности. Транспарентност невладиних организација значајно се побољшала, а надзор се унапређује кроз координиране активности надлежних државних органа и праћењем непрофитних организација од стране финансијских институција. Само-регулација, обука и побољшане иницијативе за изградњу јавног поверења промовишу кредибилитет сектора. Са превентивне стране, проактивне мере нису резултирале идентификованом директном злоупотребом непрофитних организација за ФТ између 2021. и 2023. године. Међутим, потенцијални ризици од контекстуалних претњи као што су религијски екстремизам, везе са високоризичним појединцима и слабе финансијске контроле микро-правних субјеката наглашавају потребу за сталним опрезом, посебно у пограничним и миграцијским регионима, како би се одржао интегритет и сигурност сектора.

Ризици финансирања тероризма представљају **низак до умерен ризик** за развој и континуирано функционисање сектора непрофитних организација у Србији.

Ризици финансирања тероризма у сектору непрофитних организација генерално одражавају ризике од финансирања тероризма у целини за Србију и могу се класификовати као умерени.

СПИСАК ПРЕДСТАВНИКА ИНСТИТУЦИЈА УКЉУЧЕНИХ У ПРОЦЕС НАЦИОНАЛНЕ ПРОЦЕНЕ РИЗИКА

Национални координатор (НРА)		
	Јавно тужилаштво за организовани криминал	Јелена Пантелић
Институција		Име и презиме
1.	Безбедносно-информативна агенција	Мане Гајић
2.	Безбедносно-информативна агенција	Драгана Видаковић
3.	Канцеларија Савета за националну безбедност и заштиту тајних података	Сања Дашић, координатор
4.	Канцеларија Савета за националну безбедност и заштиту тајних података	Дејан Николић
5.	Комисија за хартије од вредности	Горан Купрешанин, координатор
6.	Врховни суд	Татјана Вуковић
7.	Министарство унутрашњих послова	Небојша Адамовић
8.	Министарство финансија – Управа за спречавање прања новца	Данијела Танић Зафировић, координатор
9.	Министарство финансија – Управа за спречавање прања новца	Татјана Јеросимић, координатор
10.	Народна банка Србије	Виолета Бојић, координатор
11.	Народна банка Србије	Драган Михаиловић
12.	Врховно јавно тужилаштво	Миљко Радисављевић, координатор
13.	Јавно тужилаштво за организовани криминал	Владимир Стевановић, координатор
14.	Јавно тужилаштво за организовани криминал	Јасмина Милановић Ганић, координатор
15.	Јавно тужилаштво за организовани криминал	Маријана Симић Вујашевић, координатор
16.	Јавно тужилаштво за организовани криминал	Александар Исаиловић
17.	Министарство правде	Златко Петровић
18.	Министарство правде	Магдалена Марковић
19.	Министарство правде	Јована Кутањац

Представници Институција			Име и презиме
1.	Управа за спречавање прања новца (Сектор за аналитику и спречавање прања новца) – Подгрупа „Финансијски сектор”		Драгана Николић Ракар
2.	Управа за спречавање прања новца (Сектор за аналитику и спречавање прања новца) – Подгрупа „Нефинансијски сектор”		Владимир Ђокић
3.	Управа за спречавање прања новца (Сектор за аналитику и спречавање прања новца) – Подгрупа „Финансирање тероризма”		Ђорђевић Вујичић
4.	Управа за спречавање прања новца (Група за правне послове и усклађивање прописа са међународним стандардима) – Подгрупа „Рањивост система”		Марина Нојкић Лазаревић
5.	Управа за спречавање прања новца (Одсек за надзор) – Подгрупа „Нефинансијски сектор”		Игор Грбовић
6.	Управа за спречавање прања новца (Одсек за надзор) – Подгрупа „Нефинансијски сектор”		Милица Кљајић
7.	Управа за спречавање прања новца (Сектор за аналитику и спречавање прања новца) – Подгрупа „Претње систему”		Душан Гутић
8.	Управа за спречавање прања новца (Сектор за аналитику и спречавање прања новца) – Подгрупа „Претње систему”		Сања Кијановић
9.	Комисија за хартије од вредности		Ирена Радуловић
10.	Комисија за хартије од вредности		Александар Божовић
11.	Комисија за хартије од вредности		Дејана Кресовић
12.	Комисија за хартије од вредности		Никола Бугарин
13.	Комисија за хартије од вредности		Ивана Ђурђевић
14.	Комисија за хартије од вредности		Владан Гајић
15.	Комисија за хартије од вредности		Весна Ступљанин
16.	Министарство спољних послова		Милош Јончић
17.	Министарство спољних послова		Милан Гојковић
18.	Министарство спољних послова		Сања Ковач
19.	Министарство финансија – Управа за игре на срећу		Биљана Мурганић
20.	Министарство финансија – Управа за игре на срећу		Верица Чугаљ
21.	Министарство финансија – Управа за игре на срећу		Елеонора Синђелић
22.	Министарство финансија – Управа за игре на срећу		Милош Станковић
23.	Министарство информисања и телекомуникација		Марија Вучинић
24.	Министарство информисања и телекомуникација		Слађана Станимировић
25.	Министарство информисања и телекомуникација		Биљана Стајковић Матовић
26.	Министарство финансија – Управа царина		Веселин Чубровић
27.	Министарство финансија – Управа царина		Игор Јиндра
28.	Министарство финансија – Управа царина		Саша Нешић
29.	Агенција за привредне регистре – Регистар финансијских извештаја		Марина Ђукић

Списак представника институција укључених у процес

Представници		
	Институција	Име и презиме
30.	Агенција за привредне регистре – Регистар финансијских извештаја	Весна Цумбо
31.	Агенција за привредне регистре – Регистар привредних субјеката	Марија Пајић
32.	Агенција за привредне регистре – Регистар привредних субјеката	Биљана Ваљаревић
33.	Агенција за привредне регистре – Регистар привредних субјеката	Јелена Чукић
34.	Агенција за привредне регистре – Регистар привредних субјеката	Марга Житко
35.	Агенција за привредне регистре – помоћник руководиоца оператера	Дијана Првуловић
36.	Агенција за привредне регистре – Регистар заложног права и Регистар финансијског лизинга	Тамара Ђукановић
37.	Агенција за привредне регистре – Регистар удружења	Јована Јанковић
38.	Агенција за привредне регистре – Централна евиденција обједињених процедура за издавање аката у остваривањеу права на изградњу и употребу објеката	Ружица Ускововић
39.	Министарство унутрашње и спољне трговине	Анђела Роглић
40.	Министарство унутрашње и спољне трговине	Јелена Кркаловић
41.	Министарство унутрашње и спољне трговине	Мирјана Дамјановић
42.	Министарство унутрашње и спољне трговине	Снежана Обренов Ивановић
43.	Министарство унутрашње и спољне трговине	Соња Ранђеловић
44.	Министарство унутрашње и спољне трговине	Јелена Поповић
45.	Министарство унутрашње и спољне трговине	Јелена Петровић
46.	Централни регистар, депо и клиринг хартија од вредности	Ивана Килибарда
47.	Централни регистар, депо и клиринг хартија од вредности	Александра Павловић
48.	Централни регистар, депо и клиринг хартија од вредности	Жељко Вуловић
49.	Јавнобележничка комора Србије	Александра Стевановић
50.	Јавнобележничка комора Србије	Марко Томић
51.	Јавнобележничка комора Србије	Саша Бошковић
52.	Јавнобележничка комора Србије	Душанка Жунић
53.	Јавнобележничка комора Србије	Јадранка Голубовић
54.	Адвокатска комора Србије	Урош Цветојевић
55.	Адвокатска комора Србије	Милош Мршовић
56.	Адвокатска комора Србије	Душан Дробњаковић
57.	Врховни суд	Татјана Вуковић
58.	Врховни суд	Гордана Којић
59.	Врховни суд	Ивана Булован

Представници Институција			Име и презиме
60.	Врховни суд		Јасмина Љубичић
61.	Врховни суд		Наташа Младеновић
62.	Виши суд у Београду		Наташа Албијанић
63.	Виши суд у Београду		Зоран Бурсаћ
64.	Виши суд у Београду		Драгана Марковић
65.	Виши суд у Београду		Мирјана Цицић
66.	Виши суд у Нишу		Јелена Миладиновић
67.	Виши суд у Нишу		Бојан Вујачић
68.	Виши суд у Краљеву		Весна Спасић
69.	Виши суд у Краљеву		Гордана Крстић
70.	Виши суд у Новом Саду		Ана Стаменић
71.	Виши суд у Новом Саду		Ђорђе Радовановић,
72.	Први основни суд у Београду		Александар Ђорђевић
73.	Други основни суд у Београду		Дејан Гарић
74.	Други основни суд у Београду		Лука Пантелић
75.	Апелациони суд у Београду		Душанка Ђорђевић
76.	Апелациони суд у Београду		Гордана Ивковић
77.	Апелациони суд у Београду		Наташа Милосављевић Миљковић
78.	Апелациони суд у Новом Саду		Боривој Пап
79.	Апелациони суд у Новом Саду		Наташа Бањац
80.	Апелациони суд у Крагујевцу		Александар Блануша
81.	Апелациони суд у Крагујевцу		Радоман Спарић
82.	Апелациони суд у Нишу		Јасмина Јововић
83.	Апелациони суд у Нишу		Иван Булатовић
84.	Прекршајни апелациони суд у Београду		Маја Вадњал
85.	Прекршајни апелациони суд у Београду		Марија Мимица
86.	Привредни суд у Београду		Гордана Ратковић
87.	Привредни суд у Београду		Драгана Стојановић
88.	Привредни апелациони суд у Београду		Златан Дмитрић
89.	Привредни апелациони суд у Београду		Срђан Никић
90.	Управни суд у Београду		Братислав Ђокић
91.	Управни суд у Београду		Зорица Китановић
92.	Врховно јавно тужилаштво		Миљко Радисављевић
93.	Врховно јавно тужилаштво		Тања Васиљевић Вељковић
94.	Врховно јавно тужилаштво		Зоран Петрић

Списак представника институција укључених у процес

Представници Институција		Име и презиме
95.	Врховно јавно тужилаштво	Ана Клипа
96.	Врховно јавно тужилаштво	Маја Томовић
97.	Врховно јавно тужилаштво	Милена Манојловић Недељковић
98.	Апелационо јавно тужилаштво Београд	Томислав Килибарда
99.	Апелационо јавно тужилаштво Београд	Лидија Комлен
100.	Апелационо јавно тужилаштво Ниш	Небојша Тасић
101.	Апелационо јавно тужилаштво Ниш	Тања Исаиловић
102.	Апелационо јавно тужилаштво Нови Сад	Тања Лагумџија
103.	Апелационо јавно тужилаштво Нови Сад	Драгана Тадић
104.	Апелационо јавно тужилаштво Крагујевац	Милијана Дончић
105.	Апелационо јавно тужилаштво Крагујевац	Душан Зубовић
106.	Јавно тужилаштво за организовани криминал	Влада Стојнић
107.	Јавно тужилаштво за организовани криминал	Лидија Јозић
108.	Јавно тужилаштво за организовани криминал	Раде Бајић
109.	Тужилаштво за високо технолошки криминал	Борис Мајлат
110.	Тужилаштво за високо технолошки криминал	Сања Цинцаревић
111.	Више јавно тужилаштво – Посебно одељење у Београду	Јелена Зилкић
112.	Више јавно тужилаштво – Посебно одељење у Београду	Марта Церовић Оцокољић
113.	Више јавно тужилаштво – Посебно одељење у Београду	Тијана Матаругић
114.	Више јавно тужилаштво – Посебно одељење у Београду	Бранкица Марић
115.	Више јавно тужилаштво – Посебно одељење у Нишу	Драгољуб Миладиновић
116.	Више јавно тужилаштво – Посебно одељење у Нишу	Јелена Паповић Миладиновић
117.	Основно јавно тужилаштво у Нишу	Нина Миленовић
118.	Више јавно тужилаштво – Посебно одељење у Краљеву	Сања Протић
119.	Више јавно тужилаштво – Посебно одељење у Краљеву	Бранислав Павловић
120.	Више јавно тужилаштво – Посебно одељење у Краљеву	Селена Тапушковић
121.	Више јавно тужилаштво – Посебно одељење у Новом Саду	Видак Даковић
122.	Више јавно тужилаштво – Посебно одељење у Новом Саду	Александар Барац
123.	Више јавно тужилаштво – Посебно одељење у Новом Саду	Олга Дамјановић
124.	Министарство унутрашњих послова	Владимир Бачић
125.	Министарство унутрашњих послова	Ненад Антонијевић
126.	Министарство унутрашњих послова	Трифун Миловановић
127.	Министарство унутрашњих послова	Милан Пејчић
128.	Министарство унутрашњих послова	Сања Богетић
129.	Министарство унутрашњих послова	Вељко Маринковић

Национална процена ризика

Представници Институција			Име и презиме
130.	Министарство унутрашњих послова		Милена Милојковић
131.	Министарство унутрашњих послова		Весна Зечевић
132.	Министарство унутрашњих послова		Петар Јуришић
133.	Министарство унутрашњих послова		др Сениша Достих
134.	Министарство унутрашњих послова		Златко Ђурић
135.	Народна банка Србије (Сектор за економска истраживања и статистику)		Александар Пинкуљ
136.	Народна банка Србије (Сектор за принудну наплату)		Здравко Колунџић
137.	Народна банка Србије (Сектор за принудну наплату)		Јелена Милић
138.	Народна банка Србије (Сектор за надзор над обављањем делатности осигурања)		Рада Јевтић
139.	Народна банка Србије (Сектор за надзор над обављањем делатности осигурања)		Данило Милошевић
140.	Народна банка Србије (Сектор за девизне послове и кредитне односе са иностранством)		Санда Малевић
141.	Народна банка Србије (Сектор за девизне послове и кредитне односе са иностранством)		Љупка Милошевић
142.	Народна банка Србије (Сектор за контролу пословања банака)		Снежана Кратовац
143.	Народна банка Србије (Сектор за контролу пословања банака)		Сандра Јовановић
144.	Народна банка Србије (Сектор за контролу пословања банака)		Александра Медан
145.	Народна банка Србије (Сектор за платни систем)		Кристина Трајковић
146.	Народна банка Србије (Сектор за платни систем)		Маја Латинић
147.	Народна банка Србије (Дирекција за законодавно – правне послове)		Филип Савић
148.	Народна банка Србије (Центар за посебну контролу – AML)		мр Срђан Миловановић
149.	Народна банка Србије (Центар за посебну контролу – AML)		Силвија Дуванчић Гујаничић
150.	Народна банка Србије (Центар за посебну контролу – AML)		Драгана Јовановић
151.	Народна банка Србије (Центар за посебну контролу – AML)		Ненад Јездимировић
152.	Народна банка Србије (Центар за посебну контролу – AML)		Марија Ружић
153.	Министарство за људска и мањинска права и друштвени дијалог (Сектор за сарадњу са цивилним друштвом)		Жарко Степановић
154.	Министарство за људска и мањинска права и друштвени дијалог (Сектор за сарадњу са цивилним друштвом)		Сања Атанасковић Опачић
155.	Министарство за људска и мањинска права и друштвени дијалог (Сектор за сарадњу са цивилним друштвом)		Бранка Лазић
156.	Пореска управа (Одељење унутрашње контроле)		Небојша Костић
157.	Пореска управа (Сектор пореске полиције)		Бобан Ничић

Списак представника институција укључених у процес

Представници Институција			Име и презиме
158.	Пореска управа (Сектор за контролу)		Владимир Јовичић
159.	Министарство правде – Дирекција за управљање имовином		Владимир Ђеклић
160.	Министарство правде – Дирекција за управљање имовином		Мирјана Милосављевић Зорић
161.	Републички завод за статистику		Весна Зајц
162.	Републички завод за статистику		Дијана Додиг Букилица
163.	Републички геодетски завод		Снежана Јосиуповић
164.	Републички геодетски завод		Блажо Филиповић
165.	Координациона комисија за инспекцијски надзор		Бранислава Ђилас
166.	Координациона комисија за инспекцијски надзор		Лидија Вајагић
167.	Агенција за спречавање корупције		Предраг Кнежевић
168.	Агенција за спречавање корупције		Марија Парезановић Брадара
169.	Војнообавештајна агенција		Његош Копитић
170.	Војнообавештајна агенција		Никола Галић
171.	Војнобезбедносна агенција		Жељко Цекиновић
172.	Војнобезбедносна агенција		Драган Петрашевић
173.	Министарство културе – Сектор за заштиту културног наслеђа и дигитализацију		Милош Гајић, начелник
174.	Министарство културе – Сектор за заштиту културног наслеђа и дигитализацију		Вања Вулевић
175.	Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре		Иван Дивац, в.д. помоћника министра за инспекцијски надзор
176.	Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре		Дуња Спасић, руководилац Групе за правно-административне послове СИН
177.	Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре		Бранислав Вучковић, шеф Одсека за правне послове министарства, Секретаријат министарства
178.	Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре		Ана Михајловић, Секретаријат министарства
179.	Министарство привреде		Сандра Тасић
180.	Министарство привреде		Јелица Трнинић Шишовић
181.	Министарство правде – Управа за сарадњу са црквама и верским заједницама		Татјана Милошевић
182.	Министарство правде – Управа за сарадњу са црквама и верским заједницама		Даница Перуничкић
183.	Високи савет судства		Марија Аранђеловић Јуреша
184.	Високи савет судства		Жак Павловић
185.	Високи савет тужилаца		Јелена Глушица
186.	Високи савет тужилаца		Вања Мартиновић
187.	Правосудна академија		Ненад Вујић

Представници Институција			Име и презиме
188.	Правосудна академија		Мирко Миловановић
189.	Министарство финансија – Сектор за финансијски систем		Огњен Поповић
190.	Министарство финансија – Сектор за финансијски систем		Александар Јањушевић
191.	Министарство финансија – Управа за трезор		Бојан Стојилковић, начелник Одељења за фискалну статистику
192.	Министарство финансија – Управа за трезор		Гордана Петровић
193.	ЈП Нуклеарни објекти Србије		Далибор Арбутина в.д. директора
194.	ЈП Нуклеарни објекти Србије		Милош Младеновић,
195.	Народна банка Србије Сектор за економска истраживања и статистику		Александар Пинкуљ
196.	Министарство туризма и омладине – Сектор за туризам		Маша Ковачевић
197.	Министарство туризма и омладине – Сектор за туризам		Марија Марић
198.	Министарство туризма и омладине – Сектор туристичке инспекције		Ратка Вушуровић
199.	Министарство туризма и омладине – Сектор туристичке инспекције		Саша Ристески
200.	Министарство унутрашњих послова –Сектор за ванредне ситуације, Одељење за промет и транспорт експлозивних материја и контролисане робе		Слађана Кнежевић
201.	Министарство унутрашњих послова –Сектор за ванредне ситуације, Одељење за промет и транспорт експлозивних материја и контролисане робе		Мила Пузић Трнавац
202.	Министарство унутрашњих послова – Служба за борбу против високотехнолошког криминала, Одсек за анализу транзакција криптовалута и других облика дигиталне имовине		Бранко Крстић
203.	Министарство унутрашњих послова – Служба за борбу против високотехнолошког криминала, Одсек за анализу транзакција криптовалута и других облика дигиталне имовине		Владимир Марјановић
204.	Министарство привреде – Дирекција за мере и драгоцене метале		Чедомир Белић
205.	Министарство привреде – Дирекција за мере и драгоцене метале		Зоран Дамњановић
206.	Министарство привреде – Дирекција за мере и драгоцене метале		Драган Пантић
207.	Министарство одбране – Генералштаб Војске Србије		потпуковник Урош Алашевић
208.	Директорат за радијациону и нуклеарну сигурност и безбедност Србије		Владимир Јањић
209.	Директорат за радијациону и нуклеарну сигурност и безбедност Србије		Катарина Жарковић

Представници		
	Институција	Име и презиме
210.	Министарство рударства и енергетике	Стефан Србљановић, државни секретар
211.	Министарство рударства и енергетике – Сектор за међународну сарадњу и европске интеграције	Марија Роловић
212.	Градска управа града Београда – Секретаријат за урбанизам и грађевинске послове	Владан Ђешнић, д.и.а.
213.	Градска управа града Београда – Секретаријат за урбанизам и грађевинске послове	Весна Јовановић
214.	Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде – Сектор пољопривредне инспекције	Теодора Јаковљевић
215.	Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде – Сектор пољопривредне инспекције	Предраг Вукчевић
216.	Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде	Зоран Маринковић,
217.	Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде – Управа за аграрна плаћања	Милица Павловић
218.	Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде – Управа за аграрна плаћања	Миња Радовановић

Приватни сектор

Привредна комора Србије	Катарина Оцокољић
Привредна комора Србије	Владимир Ђорђевић
Привредна комора Србије – Удружење факторинг	Тања Курсор
Удружење осигуравача	Бранко Дмаљановић
Удружење осигуравача	Бојан Рељић
КЛАСТЕР некретнине	Дамир Борић
КЛАСТЕР некретнине	Ненад Ђорђевић
Удружење банака	Сања Томић
Асоцијација туристичких агенција ЈУТА	Александар Сеничић

ISBN 978-86-81546-18-5

